

11-C-16

I/1802

ABBREVIATURAE VOCABULORUM

usitatae in scripturis praecipue latinis aevi,
tum etiam slavice et germanice,
collectae,

et

*ad potiore usum archivariarum, diplomatarum, bi-
bliothecariorum, aliorumque vetustatis indagatorum
editae*

a

JOANNE M. HULÁKOVSKÝ.

Pragae.

Impressum in lithographia M.A.Vitek.

1852.

ZKRÁCENÍ SLOV,

užívaná v rukopisích a listinách zvláště latinských
středního věku, pak i českých a staroslovanských, jak
kyrylicí tak glagolitou psaných, anobř i německých,
sebraná,

a
ku prospěchu diplomatů, archivářů, knihovníků a jiných
milovníků písemných starožitností
vydaná
od

Jana M. Hulákovského.

V Praze.
Kamenotiskem M. A. Vítka.
1852.

Abkürzungen von Wörtern,

wie sie vorzüglich in lateinischen Handschriften
des Mittelalters vorkommen, mit beigefügten slawi-
schen und deutschen dergleichen Schriftzügen,

gesammelt,
und
zum Gebrauche von Diplomaten, Antiquarbibliothekaren,
Librariern und Archäologen
herausgegeben
von

Johann M. Hulákovský.

Prag.
Steindruck von M. A. Vítka.
1852.

Praefatio.

Hicce praesto opusculum, volumine quidem parvum, at multorum annorum labore congestum. Superfluum id fortasse videbitur non uni, quum existent opera praestantissima Mabillonis, Benedictinorum e Congregatione Scti. Mauri (opus, quod et in linguam germanicam traductum et adnotatis auctum est ab Adelungio), Baringii, le Moine et Batteneyi, Gruberi, Zinkhornageli, et aliorum, de re diplomatica, itaque de Abbreviaturis quoque, plus minusve complete tractantia, imo etiam excellens Lexicon Diplomaticum J. L. Walteri, omnes fere abbreviaturas a saeculo VIII. ad XVI. usque, summa cum diligentia, ordine alphabetico, aeri incisas exponens. Attamen spero fore, ut praesens opusculum ad rem diplomaticam non nihil contribuat, et non nullis sit non ingratum. Nam istorum librorum raritas, magnum plerumque volumen et nimium pretium haud parva sunt obstacula, quo minus lectores vetustarum scripturarum eos valeant sibi comparare. Praeterea opera ista, excepto ultimo, abbreviaturas e diplomatis tantum paucas, nullas e codicibus exhibent. Hirschii quoque (Adami Friderici) Cornu Copiae linguae latinae, etri copiosissimam praebet collectionem compendiorum scribendi ex autoribus romanis, imo etiam non parvum

numerum notarum juris, a Magone (Magno?) collectum, tamen nihil continet de medio aevo, et quoad praefatas notas non valde certum esse videtur. Et tamen huiusmodi abbreviaturae, cum in scriptis medii aevi copiose occurrant, quam maxime impediunt, difficilemque faciunt istorum scriptorum lectionem. Quanti ex earum non accurata notitia oriuntur errores, exemplum, ut aliquod, si licet, adferam, habemus unum apud Maximilianum Abillauerum, piae memoriae, qui in diplomate de consecratione ecclesiae Bohemicensi prope Pragam (vide ejus: „Die Litfa zu Bofnitz, ein Beitrag zur wahren und falschen Auslegung: und Litfaungsfahrt. Prag 1830.“ cum facsimili) vocem $\chi p m$ male legens „Crispini“ pro recto „Christini“ reprobasse videtur Martyrologium, sed injuste; alterum, novissimum, apud magni alias a nobis aestimatum Venceslaum Maciejowski, qui in opere suo historico: „Pismo nictwo Polskie od najdawniejszych czasów aż do roku 1830. Tom I. (Warszawa 1851.)“ inter additamenta ultimium vetustissimi manuscripti polonici (cujus specimen adnexuit) locum „Iste lib² Cañ⁷ r^m adcorp⁹ p²“ legit „Iste liber cantibus nostris adcorporatur“ pro vero „Iste liber est Canoniconum regularium ad Corpus Christi.“ De abbreviaturis tandem germanicis (quatenus scio), et inter slavicas bohemicis, quamquam raro usitatis, plane nihil, de vetero-slavicisque parum exstat librorum instructivorum. Ita

que ad diminuendas tollendasque hasce difficultates et defectus manuale hoc, ad proprium quidem usum maxima parte jam anno 1853 confectum, aptum esse putans, ad votum clarissimi dni. Venceslai Hanka, bibliothecarii Musei Bohemici, aliorumque amicorum publico usui edendum esse decrevi, simulque, ut forma vel modus abbreviationum eo certius ac verius redderetur, sumptusque editionis ac pretium libri diminueretur, totum propria manu scriptum imprimendum in lapide tradidi. Id, quod huic libello proprium est, quoque a similibus aliorum operibus praecipue differt, sunt regulae, quas in abbreviaturis praesertim latinis, congerendo eas e multis et variis codicibus aequae ac diplomatibus, observatas fuisse inveni, atque, ut superflua plurimarum abbreviationum alphabetica consignatio evitaretur, in praesentem formam redegi. Continet igitur quaelibet huius operis pars, latina scilicet, slavica et germanica (haec ultima ut minima) semper prius regulas et tum demum compendia ipsa, quae regulis comprehendere non potuerunt ob nimiam, nonnumquam irregularem aut lectu difficiliorem, qua repraesentari solent, abbreviationem. Oporteret quidem, et tironum usui forsitan magis proficeret, abbreviaturas illas pari modo in parte latina, sicut in slavica (partim) et germanica factum est, ad instar originalium depingere. Quoniam vero id ob maximam

varietatem scripturae unius ejusdemque vocabuli abbreviati secundum diversas aetates et manus in diplomatis et codicibus nec fieri posse nec necessarium esse vi debatur, cum non diversarum scripturarum specimina sed solum abbreviaturas universe praebere finis hujus operis est; jamque etiam Adelungius tales abbreviaturas communibus typis imprimi, Zinkernagelius ad recentioremodum scribendi modum excudi jussorat: sane etiam ego, ut eas consueta mihi manu exararem, et licitum mihi et ad informationem, qualem formam exhibeant et quomodo legenda sint, sufficiens esse putavi. Si tamen optatum fuerit, ut vero originalium caractere designentur, id, sicut et alia vota, prout potero, adimplere, manualeque hoc in nova ejus editione, si qua opus fuerit, perfectius et adauctum reddere studebo.

Denique etiam inclytae Regiae Bohemicae Societati Scientiarum pro suffulcro pecuniali, quod ad edendum hocce manuale, agnoscens ejus utilitatem, sponte sua mihi graciosae suppeditare dignata est, maximas, quas debeo, grates hic denuo libenter ago.

Pragae mense Decembri 1851.

Předmluva.

Odvolávaje se na to, co jsem již v latinské předmluvě o tomto spisu vůbec poveděl, a dále o německé části jeho se zminuji, uznávám potřebu, také o slovanské části několika slov promluvit.

Čiškých spisobů zkracování slov není sice mnoho, a však přece více než německých; a poněvadž se těch to českých neuvízalo tuze často, byla neznámost jich snad příčinou, že i Jos. Jungmann zkrácení *gš.* místo *gest* (jest), co zvláštní slovo do svého Slovníka přijal. Uplněji tedy seznámení se s českými spisobů zkracování, soudím, že každému, kdož se starými spisy českými co činiti má, co nějaký ac jen skrovný příspěvek k diplomatice české mílo bude, an posud nikdež o nich ani zmínka se nedála.

U větším počtu nacházejí se zkrácení a stažení plov ve spisích písmem kyrylským a glugelitským psaných, byvši v obyčejí, zvláště v prvnějších, až do XVIII. století. Poněvadž pak liturgie slovanská již za nejstarších časů v Čechách, jmenovitě v klášteře Sázavském (sv. Prokopa), později v Praze v Emauzích, kdež to jinak za starodávna „na Slovanech“ se říkalo, pěstována byla, jakož všem znatelům dějů českých známo,

a několik, ač jen málo, nám dochovaných, kyrylicí i glagolitou psaných knih, mezi nimiž těch před patnáctiletím objevení Preměšské, původně však Saxevo-Emmauské evangelium svědčí; a nyní duch slovanský k nemalému prospěchu literatury samé a k vzájemnému vzdělání vědy u větším oboru se prostírá: i soudím, že připojení takových kyrylských i glagolitských zkrácení nejenom ne zbytečno, anobrž pro každého jazykovědce a přetvorní slovanští vzdělanosti i příjemné jest.

Podotýkám jenom ještě, že v české části jen začátečními písmeny (siglae) naznačená slova vyřata jsou větším dílem z desk kemských; v staroslovanské pak části valný díl těch zkrácení vřát jest z rukopisu ЕВАНГЕЛІЕ, СЛОВА И ПОУЧЕНІА РАЗНЫХЪ ПРЕПОДОБНЫХЪ ОТЕЦЪ (z počátku XVI. věku; v Českém Museum), pak z knížek: Первое оученіе, въ Москвѣ, 1790, ШДШШЫ ШШШШЕРШ, ПРІ БЖМЪ, ШИ ШШШШ ШШШШ, 1739, a z Dobrovského Institutiones Linguae Slavicae dialecti veteris, Vindobonae 1822; zbytek ale z jiných rukopisných zlomků i listin, pokud se mně jich k použití dostalo, a sily mé stačily, čerpano.

V Praze ku konci Prosince 1851.

Vorrede.

Kauffman bannit in der lateinischen Sprache das Köstliche über das vorliegende Manuskript übersezt und über dessen gewissem Theil in der deutschen Sprache insbesondere gesprochen worden ist; überbringt mir nun noch Maniges auf über den deutschen Theil desfalls zu fragen.

Beharrlich für den selbst deutschen Diplomatiker in ihren Manuskripten lateinische Abkürzungen an. Denn von dem von mirigen deutschen Abkürzungen sind manche noch unbekannt, und daher unbekannt. Ob Niklas Starhorts zum Druck von, unitalen Manuskripten lateinische Abkürzungen, sowohl Bering in seinem Clavis Diplomatica einige Beispiele aufzuführen hat, oder im anderen Theile von irgend Jemand demselben öffentlich worden, ist mir unbekannt. Wenn ich über den deutschen Abkürzungen demselben einige, desto mehr aber von dem im XVI. Jahrhundert beim Gesandtschaften üblich gewesenen und so gar noch jetzt als die Abkürzungen zu lesen den, flüchtigen Aufsätzen, welche, so wie in England, Anlaß zur unrichtigen Interpretation der Manuskripte gegeben haben mögen, für die deutsche, glänze ich auf die deutschen Diplomatiker an, wenn auf mir den geringsten Theil beigetragen zu haben, welche demselben gütlich aufgenommen werden mögen. Es sey mir noch bannit, daß die meisten dieser flüchtigen

XIV.

Druckgänger des Königs ist als Patronat, dann hgl. Rath
bei der ehemaligen k. Kammer in Hofen (jetzt als jetzt
k. Marktstamm) angefallen garoufrenn Kiltart Florian Grint-
back von Grintauf auf Polgrosch (1535-1565) verfasst sind.
Graz, im Dezember 1851.

I.

PARS LATINA.

Regulæ.

Quomodo vocabula abbreviata legenda sint, aut ex signo abbreviationis aut ex finali syllaba vel littera superius posita colligi potest. Igitur

I. De signis.

Signorum sunt alia, quae certam, alia, quae minus certam habent denotationem.

a. Signa certioris denotationis sunt:

- 1.) ♀ , finale, in superiori linea, denotat **is**:
audisti[♀] = audistis, vidisti[♀] = vidistis,
doti[♀] = dotis, nati[♀] = natis,
dici[♀] = dicis, regi[♀] = regis.
- 2.) ♂ , finale, in medio linearum, denotat **rum**:
Poemon[♂] = Poëmorum, viro[♂] = virorum.
- 3.) ⋈ , super vocabulis, significat **ur** vel **tur**:
cator[⋈] = curator, testam[⋈] = testamur,
dicit[⋈] = dicitur, igit[⋈] = igitur.
- 4.) ♁ , plerumque super linea, indicat **us**:
i[♁] = ius, legim[♁] = legimus,
feru[♁] = servus.
- 5.) ♂ , initiale, intra lineas, ponitur pro **con** et

nonnumquam etiam pro CUN, CUM, imo et pro CO:

uent² = consentus, s²ilio = consilio,
digt = dicunt, nas² = nascuntur,
segd² = secundus, gnicio = cognitio.

b.) ; 3, finale, in medio linearum, designat m, et, que, et litterae b affixum etiam us:

donu_; = donum, dec_; = decet,
uf_; = usque, virib_; = viribus.

b. Signa minus determinatae denotationis.

1.) ' ^ , super linea, substituit

e: d [^] = de,	abs [^] = absens,
ra [^] = rerum,	iub [^] mus = iubemus.
i: por [^] o = porcio,	o [^] dico = conditio.
r: e [^] t = erit,	odo [^] is = odoris.
er: tra [^] = terra,	libi [^] = liberi.
re: iditor [^] = creditor,	dis [^] ct ² = discretus.
ri: t [^] buere = tribuere,	ta [^] = tria.
ir: c [^] ca = circa,	f [^] mam ² = firmamus.
ro: c [^] ona = corona.	

Nota. Nonnumquam hoc signum parum differt a sequenti, aut potius cum eo commutatur, in codicibus manuscriptorum.

2.) - ~ ~ ~ , supra vocabulum, signum usitatis

simum, et quidem pro

m: cū = cum, tū = tum, dāpnū = dampnum,

n: nō = non, ī = in, āia = anima,

noīe = nomine, lūe = lumine.

mn: oīa = omnia, oīo = omnino.

ni: fīs, fīs = finis, epīs = episcopus,

mīst² = minister, vel ministri.

i: religō = religio, nocōez = notionem.

ne: rogacōm = rogationem, laudacōs = laudationes.

en: mēs = mensis, lum = lumen.

um: loc = locum, fest = festum.

un: hē = hunc, tē = tunc, nē = nunc,

st = sunt, mōdi = mundi.

Sic etiam in verbis finale:

bē = bunt,

rē = runt.

it: dic = dicit, ag = agit, er = erit.

s: ipē = ipse, casib_; = casibus.

iv: actā = activa, captor_; = captivorum.

vi: dine = divine, dicas = divitias,

citas = civitas.

ati: rō = ratio, orō = oratio, donō = donatio.

iti: o[^]dō = conditio, petōnē = petitionem.

uti: solō = solutio

oti² v. : negō = negotio, &c.

pro-a-t: f̄cūm = factum, p̄cā = pacta.
 e-t: elcū = electi, r̄coribz = rectoribus.
 i-t: dco = dicto, relcē = relicte.

3.) ~ ~ ~, supra lineam, usitatur pro

ma: aṛ = arma, fōr = forma,
 ultū = ultima.
 na: bō = bona, affiḡtō = assignationem
 ra: hō = hora, inteḡ = integra,
 st̄ = contra, et̄ = erat.
 ca: lōre = locare, vōtur = vocatur.
 ga: nēt = negat, lēt^m = legatum.
 ta: uicē = iusta, nō = nota, mōrlis = mortalis.
 va: octā = octava.
 tia: p̄stant̄ = prestantia, letū = letitia.
 ria: hystō = hystoria.
 a: mē = mea, m̄l^m = malum.

Universim, ubicumque hoc signum occurrit,
 semper indicat syllabam aliquam in a exeuntem

In aliquibus exemplaribus tamen etiam pro
 r aut er hoc signum positum invenitur, v. g.

fūit = fuerit, vō = vero.

Qualem denotationem habeant signa, literis b,
 d, l, p, q, s (s) injuncta, vide has literas inferius in
 compendiis.

II.

Ubi nullum signum, ibi denotatio abbreviationis
 e litera vel syllaba, superius linea posita, cogno-
 sci potest. De hoc regulae speciales:

a. Jam in radice vocabulorum.

- 1.) Vocalem e, o, u superius positam praecedit r
 aut n, vocalem autem i imo etiam sequitur r, e.g.
 ḡnio = gremio, iteḡ = integre,
 c̄dite = credite, maḡ = magne
 aḡſcē = agnoscere, pigre = pignore.
 p̄dens = prudens, cōgū = congruum,
 c̄cus = crucis, f̄ctus = fructus.
 p̄ma = prima, f̄pta = scripta.
 maḡficeñ = magnificentia, dign̄tas = dignitas.
 v̄ḡis = virginis, v̄tus = virtus.
- 2.) Ita etiam praecedit plerumque e, quando c,
 et plerumque i, quando t superius positum est
 n̄ = nec, r̄ſp̄tu = respectu.
 ſ̄ = sic, v̄tōria = victoria.
 ſ̄ = sit, ex̄^t = exit, f̄ū = fuit,
 c̄mittē = committere.

b. In syllabis formalibus.

Solet hic praecipue opprimi m, n, ni, r, ri, ci, d,

6.

di, t, ti, ta, vi, etiamsi non sint syllabae formales. Op-
 primitur nonnumquam u ante m, d. Specialiter:

1.) In substantivis exeuntibus in us et um, et si-
 mili modo in adjectivis trium terminationum,
 tandem in substantivis exeuntibus in tia, tio, ati-
 o, itio, utio, tas, tudo et tus, quae in genitivo utis
 habent, tantum finalis litera vel syllaba denota-
 tionem indicat per omnes casus utriusque nume-
 ri. Exempla:

refugi ^m = refugium	
do ⁹ = domus, g ⁹ = gradus, mo = modo.	
reg ⁱ = regni,	dig ^{or} = dignior,
v ^m = unum,	cast ^m = castrum,
ca ^m = casum,	to ^m = totum,
ac ^a = acta,	reme ^m = remedium,
hospit ^m = hospitium,	offi ^a = officia,
iusti ^a = justitia,	instan ^e = instantiae,
ac ⁱ = actio,	psup ^m = presumptionem,
appt ^o = appellatio,	dubi ^{oe} = dubitatione,
cogn ^m = cognitionem,	diff ^o = diffinitio,
rsol ^o = resolutio,	signes = signationem,
volu ^s = voluntas,	huan ^{tas} = humanitatem,
ca ^{tas} = caritas,	capa ^{tas} = capacitatem,
sole ^{tas} = sollemnitatem,	festi ^{tas} = festivitatem,
vi ^{tas} = veritates,	vit ^{tas} = virtutibus,

7.

fortitu^o = fortitudo, s^{uet^{ne}} = consuetudine,
 or^{ne} = ordine.

Nota 1. Attamen satis distinctus est numerus plu-
 ralis a singulari, aequè in s terminanti,
 tam in substantivis quam participiis, e. g.:
 vitu^s = virtutes, utilita^s = utilitates.
 discē^s = discentes, audie^s = audientes.

Nota 2. In substantivis, exeuntibus in mentum, di-
 sa est syllaba men, ut:
 fūda^{tas} = fundament, sac^{tu} = sacramentum,
 testa^{tas} = testamentum, iur^{tas} = iuramenta.

2.) In adjectivis terminatio bilis per omnes casus
 tantum finali litera indicatur:
 varia^t = variabilis, mut^{tas} = mutabilis,
 moti = mobili, augmta^{tas} = augmenta-
 bilibus.

3.) Simili modo adverbia exeuntia in liter tantu
 litera r indicantur:

ā ^r = aliter,	ra ^r = realiter,
for ^r = formaliter,	actū ^r = actualiter.

Imo hoc r etiam biliter denotat:

proba ^r = probabiliter,	iffalli ^r = infallibiliter.
------------------------------------	--

4.) In verbis praesens, futurum et imperativus haud
 multam praebet difficultatem:

debe ⁹ = debemus,	agi ⁹ = agimus,
------------------------------	----------------------------

dici² = dicitur, loq² = loquimur,
 dab² = dabit, gau² = gaudete,
 lau² = laudate, cōfite² = confitemini.

ut (=unt) indicat tertiam personam pluralem
 praesentis et praeteriti activi:

fa^{ut} = faciunt, ve^{ut} = veniunt,
 rēpi^{ut} = respiciunt, cōsue^{ut} = consueverunt.

n̄r (untur) indicat tertiam personam pluralem
 praesentis passivi:

po^{n̄r} = ponuntur, distig^{n̄r} = distinguuntur.

v̄ (bitur) indicat tertiam personam singula-
 rem futuri passivi:

hūliab^{v̄} = humiliabitur, exaltab^{v̄} = exaltabitur.

Nota. Vide etiam Ir̄ et Ē inferius in compenais.

Difficilius est distinctu imperfectum a perfecto mo-
 di activi; at ulterius tamen crebrius usitatum.

q̄re^t = quaerebātis, ve^t = venit,

nega^t = negavit, mōstra^t = monstravit,

cg^t = cognovit, cāta^{nt} = cantaverunt.

5.) In participiis et gerundiis verborum praecipue
 elidi solet syllaba an et en, nonnumquam cum
 praecedenti litera aut syllaba jam facile compre-
 hensibili:

me^s = medians, sapi^s = sapiens,

pr̄ce^{tes} = praecedentem, sci^{bz} = scientibus,

cōt.^{te} = continente,

effi.^{em} = efficientem,

ve.^{te} = veniente,

sci^d = sciendum,

no^d = notandum,

sig.^{dū} = signandum,

ne^{do} = negando,

vi^d = videndum,

fa.^{dū} = faciendum,

mo^d = movendum,

ōndd^d = ostendendum, repu.^{da} = reputanda.

Necesse est etiam scire, numeralia arabica
 olim, et quidem usque ad XVI. saeculum, aliam
 formam habuisse, et numeros romanos, excepto
 mille, parvis literis designatos fuisse. Itaque:

0 . . . . . erat 0,

1 aut j . . . . . 1 vel I,

2 = ij . . . . . 2 = II,

3 = iij . . . . . 3 = III,

4 = iiij vel jv . . . . . 4 = IV,

5 = v . . . . . 5 = V,

6 = vij . . . . . 6 = VI,

7 = viij . . . . . 7 = VII,

8 = viiij . . . . . 8 = VIII,

9 = viiij v. ix . . . . . 9 = IX,

10 = x, x̄ v. x̄ . . . . . 10 = X,

40 = l . . . . . 50 = L,

f 1/2,

ij 1/2,

10 erat. 46.

Ordinalia quoque tantum ultima litera indicantur:

$\tilde{q}^l$ = quadragesima, $\tilde{t}, \tilde{s}^a$ = tertia,
 $\tilde{q}^a$ = quarta, $\tilde{p}$ = prima,
 $\tilde{p}^o$ = primo, $\tilde{p}^{m}$ = primum,
 $\tilde{viii}^a$ = octava, $\tilde{viii}^o$ = octavo, et sic porro.

Ad designandam qualitatem et modum:

du^x aut d^x = duplex, du^{ce} = duplicem,
 t^x = 3^x = triplex, t^{ce} = triplicem,
 q^x = quadruplex, q^{ci} = quadruplici,
 d^r = dupliciter, 3^r = tripliciter,
 q^r = quadrupliciter, e. s. p.
 q^{oo} = quomodo, p^{oo} = primomodo,
 v^{oo} = unomodo, 2^{oo} = secundo modo,
 a^{oo} = aliomodo, 3^{oo} = tertio modo,
 n^{oo} = nullo modo, e. s. p.

Adnotationes.

1.) Quod hic sub II. b. de literis aut syllabis superius positum dictum est, valet magna parte etiam tum, quum non superius sed penes positae sunt quod praecipue in exemplaribus diligentius scriptis occurrit.

2.) Nonnumquam duae litterae sibi simul

conjunctae inveniuntur, ut:

$bere$ = debere, pit = probitas,
 $expre$ = exprobrare, q' = quid,
 pia = propria.

3.) Non parvam quandoque difficultatem efficiunt litterae i, n, u, m , quae, quum junctae continuis et eodem modo scriptae sunt, et i non punctatum est, haud facile distingui possunt; quod etiam de literis v, b , et de e, c, t valet, quum sibi sunt similes.

4.) Alia difficultas est, quod etiam signa non semper in recto loco posita sint.

In his et in omnibus aliis casibus, ubi speciales contractiones hic non tactae sunt, eadem jam ex contextu intelligi possunt.

Caeterum patet ex simplicibus compendiis, quomodo composita aut vocabula prolongata aut in casibus obliquis sint legenda.

Si ergo q' = quid, erit qq' = quidquid,
 p' prima, = $p'ia$ = primaria,
 $\tilde{x}$ = septima, = $\tilde{x}^{na}, \tilde{x}^{na}$ = septimana,
 $n'a$ = natura, = $n'e$ = naturae,
 fr = frater, = fr = fratres,
 $frum$ = fratrum, etc.

Signa, vocabula denotantia.

=	i. e. esse.	ε	= et tunc.
4	} = et.	ε̄	} = et caetera.
7			
2			
2			
2			
3	} = etiam.	ε̄	} = est.
ε̄			
ε̄			
ε̄			

2^m = secundum.

σ = obiit et praesens.

σ̄ = praesens.

Nota. Quod signum σ praesens denotet, elucet e sequenti propositione:

omne σ ē fep̄ finis p̄titi et uciū futi. i. e.
omne praesens est semper finis praeter-
iti et initium futuri.

abstia } = abstinentia.
absti^a }

accator = accusator.

acci^v = accipitur.

Compendia.

A.

a } = aut et autem.
d }

ā = autem.

ā } = alia.
ā^a }

al = alius.

al̄ = aliud.

al^{ca} = aliqua.

al^{is} = aliquis.

alⁿ = aliquando.

al^{ia} = altiora.

al̄ = antecedens.

al̄as = alias.

ab^{so} = absolute.

ab^{str} = abstractiva.

abi = alibi.

abstia } = abstinentia.
absti^a }

accator = accusator.

acci^v = accipitur.

acci^{do} = accipiendo.

acci^t = accipit.

acci^d = accidens et accipiens.

accōn̄ = accidentia.

accōns = accidens.

accō = accessio.

accq^v = acquiritur.

accq^l = acquisibilis.

acūl̄ = actualis.

ad^o = adeo.

adⁱ } = aliquid.
ad^d }

ad̄ = aliquod.

aff^{vs} = affirmativum.

āi = animi.

āl = Albertus.

āl̄ = alias.

āt } = animal
āl }

āt } = alleluja.
āl }

āl̄ } = alleluja.
āl }

alle^o = allegatio.

atn	= aliquando.	app _s	= apparet.
ats	= alias.	app ^{ne}	= appellatione.
ām	= aliquam.	app ^{tu}	= appellatum.
ām	= aliquem.	aq _s	= aliquis.
ān	= ante.	ar ^{is}	= articulus.
ān	} = antiphona.	ar ^{is}	= Aristotelis.
ān ^{na}		ar ^m	= argumentum.
an ^o	= annus et angelus.	ar ^o	= arguo.
an ^o	= angelorum.	ar ^{ti}	= argumenti.
an ^o	= angelis.	arēpus	= archiepiscopus.
anūciā	= annunciare.	al	= aliquis.
ans	= antecedens.	ass ^m	= assumptum.
anti ^{te}	= a nativitate.	affor	= affessor.
an ^o	= Antichristus.	at	= autem.
ao	= actio.	at _s	= attinet.
ap ⁱ	= apud i.e. apud.	atm	= attamen.
ap ^o	= apostolus.	attri ^v	= attribuitur.
ap ^{ca}	= apostolica.	au	= autem.
ap ^t	= aprilis.	au ^{te}	} = auctoritate.
ap ^{ne}	= aptitudine et appellatione.	aucte	
āpli ^{ri}	= amplificari.	aug ^o	= Augustus.
ap ^{tica}	= apostolica.		
ap ^{lō}	= apostolus.		
apo ^o	= apostolice.		

B.

		ci	= cadit.	
		cā	= causa.	
b ⁱ	} = bis finale et ub:	cā	= causam.	
b ⁱ		pleb ⁱ = plebis, nob ⁱ = nobis, ca ^t = capitalis.	sb	= sub, dū = dubium. ca ^m = capitulum.
			bē	= beate.
bē	= beneficia.	caē	= causa.	
bū	= beati.	ca ^f	= causis.	
ben	= benedictionem.	can ⁱ	= canonici.	
bū	= bene.	can ^{us}	= canonicatus.	
būfū	= beneficium.	cathice	= catholice.	
bo. p ^o	} = bonorum pos-	cē	= circa et contra.	
bo. p ^o		sessio.	ccu ^{res}	= circularem.
bo. fi.	= bona fides, -ei v. ce ^t = cedit.	ce ^t	= coelorum.	
	(per omnes casus).	ce ^r	= ceditur.	
bō	= beatus.	ci ^{ti}	= civitatis.	
bā	= beata.	cta	} = clausula.	
		clā		
		co ^a	= corona.	
c	= cui.	coi	= communi.	
c	= cum.	com ⁱ	} = comes.	
c ^a	= causa.	com		
c ^m	= centum et capitulum.	com	} = contra.	
c ^e	= cur et currit.	com		
c ^o	= cuius.	com	= consequentia.	

C.

9 ^a = consequentia.	inter } = communiter.
9 ^{do} = concedo.	inter } = communiter.
10 ^o = commemoratio et conclusio.	inter } = commentatoris.
10 ^s = conveniens et consequens.	inter } = commentare et communicare.
11 ^t = convenit.	inter } = commemoratio.
12 ^t = contra.	inter } = consequentia.
13 ^{ti} = continenti.	inter } = consequentia.
14 ^{to} = concreto.	inter } = consequentia.
15 ^{to} = contentus et conventus.	inter } = consequuntur.
16 ^{care} = communicari.	inter } = consequens.
17 ^{cto} = conclusio.	inter } = conveniunt.
18 ^{cupia} = concupiscentia.	inter } = convenire.
19 ^{dā} = cuiusdam.	inter } = communem.
20 ^{dcō} = contradictoria.	inter } = communem.
21 ^{en} } = convenientia.	inter } = comprehensibile.
22 ^{ens} } = convenientia.	inter } = considerandi.
23 ^{ens} = conveniens.	inter } = considerandum.
24 ^β } = confessoris.	inter } = constituitur.
25 ^β } = confessoris.	inter } = constitutio.
26 ^o = confessio.	inter } = constitutio.
27 ^{do} = cognoscendo.	inter } = continua.
28 ^o = communionem.	inter } = continua.
	inter } = contingencia.

29 ^{ti} = contingentibus.	30 ^{ti} = dicit.
31 ^{ti} } = continue.	31 ^{ca} = distincta.
32 ^{ti} } = continue.	32 ⁱ = debet.
33 ^{ti} = contingere.	33 ^{di} = David.
34 ^{tus} = contentus.	34 ^{dt} } = dicendum.
35 ^{cor} = coram.	34 ^{dm} } = dicendum.
36 ^{cor} = corpora.	35 ^{de} = de se.
37 ^{cor} = corporalis.	36 ^{ro} = demonstro.
38 ^{cor} } = corruptio.	37 ^o = debemus.
39 ^{cor} } = corruptio.	38 ^{to} = debetis.
40 ^{cor} = corpora.	39 ^{clā} = declaratur.
41 ^{cu} = controversia.	40 ^{cto} = declaro.

D.

d. = dicit et diceret.	den; = denique.
d. = duo (per omnes casus).	dere = demonstrare.
d' = de et dum finale.	desol' = desolati.
d = dum, dem finale.	deta = demonstrata.
d = dum, dem, dis fin.	dy ^{ti} = diaboli.
d ^u = differentia.	di ^{le} = divisibile.
d ^{us} = discipulis.	di ^o } = dividitur.
d' = dici.	did ^o } = dividitur.
d ^o = dico et dictio.	die = divinae.
d ^o = dicitur.	dif ^{tas} = difficultas.
d = dicens.	Diffa = differentia.

diff'ia = differentia.

dine = divinae.

dio = divisio.

dioc^l } = diocesis
dioc^c }

dis = divinis.

dist^o = distinctio.

ditte = dimittite.

dm = deum.

dri^s = dicens.dnd^l = dicendum.dn^t = descendit.dn^{de} = descendere.dn^o = descendet.dn^r = dicuntur.dn^s = dominus et dicens.dn^t = dicunt et debent.

do = deo.

dō = domina et domini-
ca (dies).do^{ca} = dominica.do^o = domus et dominus.do^o = doctrina.Doca } = dominica.
Doca }

doic = dominica.

dom = dominium.

dr = dicitur.

dra } = differentia.
dr }

dre = dicere et differentia.

dnt = differenter.

drt = differt.

ds = deus.

du^m = dubium.du^o = dubio et dubito.dū } = dubitatio.
dūo }dub^o

dubo

E.

ē = est.

ē^e = esse.ēⁱ = enim.ē^o = ego.ē^o = ejus.ē^t = erit et esset.ē^{nt} = erunt.ē^o = eternus (aeternus).ebdō = ebdomada (hebd.). epy^{as} = epiphaniam.ec^l = eciam.ec^{cl} = ecclesiasticis.ec^{cl} = ecclesiis.ecc^aecc^{ia} } = ecclesia.
ecc^{ta} }ecc^{ia}ecc^{ia}

eō = e converso.

ēē = esse.

ēē = essentia.

ēi = enim.

el^a } = { elemosyna et ele- ex^{lo} = exemplo.
eta } = { menta.ēl^l } = aequalis.
ēlis }

etm = elementum.

etnd = elementis.

ēp^l } = epistola.
ēp^a }ep^{ale} = episcopale.ep^{atu} = episcopatum.ep^c = episcopus.epⁱ = episcopi.

epla = epistola.

eps = episcopus.

Ern = Ernestus.

et^e = et tunc.eu^a = euidencia.euk^{as} = eucharistiam.ew^m } = evangelium.
ewⁿ }ewⁿewⁿ^{ta} = evangelista.

ēē = extra.

ēē^m = extremum.ēē^m = exemplum.ex^{lo} = exemplo.ex^{ne} = exceptione.ex^{cl} = exceptis.

ēxa = exempla.

excois = excommunicationis.

ēxm = exemplum.

exns = existens.

exn^{fiua} = extensiva.extr^o = extrinsecus.

ēē = etiam (ab a. 1194).

E.

f̄ = feria.
 fm̄ = falsum.
 fals̄ = falsitas.
 f̄m̄ } = firmatur.
 fa° = facinus.
 fallā = fallacia.
 f̄c̄ } = facta.
 fcā }
 factm̄ = factum.
 fe. re. = felicitis recordationis.
 fi = fieri.
 fm̄ = finitum.
 fi° = filius.
 fil'f' = filius familias.
 flm̄ = falsum.
 fls̄ = falsus.
 foū = formari.
 fr̄ = frater.
 fō = fuerunt.
 fuō = fuisset.

G.

ḡ = gratia et genera.
 ga° = erga, gratia et genera.
 ḡā = gratiam.
 ḡj = igitur.
 g° = ergo.
 g² = genus.
 ge° = generatio.
 gḡ = Gregorius.
 glā = gloria.
 glā = glossa.
 gnā = genera.
 gnō = generatio.
 gns̄ = genus.
 grā = gratia.

H.

h̄ = hoc.
 h̄ } = haec et hic.
 h̄ }
 h̄ = hac.
 h̄ = habetur.

h² = huius.
 h^{odi} } = huiusmodi.
 h̄i }
 h̄i = hoc, rarius haec, hic, huc.
 h̄o = hoc et homo.
 h̄i = habet.
 h̄i² = habeamus.
 h̄ant = habeant.
 hent = habent.
 hitae = habitare.
 hitus = habitus.
 huod = huiusmodi.
 hnr̄ = habentur.
 hns̄ = habens.
 hnt = habent.
 ho° = hodie.
 hod^m = hodiernum.
 hō = homo.
 ho^o } = hominem.
 ho^m }
 ho° = homines.
 hōi = homini.
 hōim = hominum.
 hōim = hominem.
 hōim = hominum.
 hōim = honorabilis.
 hōr = honor.
 hōs = homines.
 hr̄ = habetur.
 hre = habere.
 hrs̄ = heres.
 hrti = hortati.
 ht̄ = habet.
 hūit = habuit.
 hui^{di} = huiusmodi.

I.

i. = i. e. (id est).
 i = ibi.
 ī = igitur.
 ī = ita.
 j̄ = infra.
 j̄ = una.
 i^a = illa.
 i^c = Ihesus.
 i^d = illud.
 i^m = illum.
 i^{ta} = ista.
 i^v = Ihesu.

ic^a = jejunia.
 ignō = ignorantia.
 Ihs̄ x^c = Ihesus Christus. is^a = ista.
 ihu xp̄i = Ihesu Christi.
 imp̄ti = imperiali.
 Imp̄p̄ }
 imp̄r } = imperator.
 imp̄r }
 Ipr̄ }
 in = inde.
 in^{to} = indyto.
 in^s = inimicis.
 instrū = instrumentum.
 int^d = intelligendum.
 int^{re} = intelligere.
 int^{us} }
 inte^{us} } = intellectus.
 inte^{us} }
 intē^r = intelligitur.
 intllr̄ = intelliguntur.
 iō = ideo.
 iohs = Iohannes.
 ip̄ = ipsa.
 ip̄ }
 ip̄^m } = ipsum.
 ip̄m = ipsum.
 iolm = Ierusalem.
 is^a = ista.
 istrā = instrumenta.
 ifts = infrascriptus.
 It = item.
 itbat. = intelligat.
 itct^o = intellectus.
 itlli = intelligi.
 itllo = intellectio.
 itllr̄ = intelligitur.
 itllf = intellectus.
 Itm = item et iterum.
 itn^{cu} = intrinsecum.
 iurd^o = iurisdictionis (per omnes casus).
 iuss = iusjurandum (p.o.c.).
 Iustic = iusticiarius.

K.

kl' }
 klas } = kalendas.
 klnas }
 klō = kalendario.

klō = kalendas.
 kmam = karissimam.
 km̄i = karissimi.
 kr̄me = karissime.
 krm̄ }
 krm̄ } = karissimum.
 lr̄ }
 lra } = litera.
 lre = literae.
 ltimam = legitimam.
 luⁿ = lumen.

M.

L.
 l' }
 t' } = el, il, ul, raro al, m̄ } = materia.
 } = lis finale, t vel: m^a }
 ul = vel, utlē = utile, m^e = materiae.
 siml' = simul, singl' m̄ = monstratum.
 = singulis, t̄is = talis. m^o = modo.
 l; = libet et licet finale. m^r = magister.
 iō = lectio. mā = Maria.
 lōura = lectura. ma; = manet.
 lē^r = legitur. mā^r = major.
 l^r = linea et libera. mag^a = magnifici.
 li^c = libere et lineae. magtūm = magistratum.
 li^o = libero et libro. mā^m }
 lime = legitime. mā^{tu} } = manifestum.
 lna = licentia. man^{to} = mandato.
 lis^{ta} = lis contestata. me^a = media.
 lo^r = loquitur. me^{le} = memoriale.
 lr̄, lr̄ = liter finale. me^{te} = mediate.

<i>m̄g</i> = magis.	
<i>m̄gr</i> = magister.	
<i>m̄gt</i> = magnificat.	<i>n</i> = nam.
<i>m̄i</i> = modi.	<i>n.</i> = nempe.
<i>m̄ia</i> = misericordia.	<i>n̄</i> = non.
<i>m̄icordit</i> = misericorditer.	<i>n̄</i> = nisi.
<i>m̄ic</i> = minime et misericordiae.	<i>n̄</i> = natura et nostra.
<i>m̄lr</i> = mulier.	<i>n̄i</i> = neque.
<i>m̄m</i>	<i>n̄^a</i> = natura, nostra et nulla.
<i>m̄m̄</i>	<i>n̄^t</i> = nihil.
<i>m̄m̄</i>	<i>n̄^m</i> = nullum.
<i>m̄o^v</i> = movetur.	<i>n̄ⁿ</i> = nomen.
<i>m̄o</i> = mobilia.	<i>n̄^o</i> = nostro.
<i>m̄o</i> = modo.	<i>n̄^o</i> = nullus.
<i>m̄oñ</i>	<i>n̄a</i> = natura.
<i>m̄oñ^m</i>	<i>n̄b</i> = nobis.
<i>m̄r</i> = mater et misericorditer.	<i>ncc^o</i> = necessario.
<i>m̄r</i> = martyr (p.o.c.).	<i>ncc̄ia</i> = necessaria.
<i>m̄r̄^m</i>	<i>ncc̄is</i> } = necessitas.
<i>m̄r̄^m</i>	<i>ncc̄itas</i> }
<i>m̄rtom</i> = matrimonium.	<i>ncc̄ro</i> = necessario.
<i>m̄s</i> = meus.	<i>ncc̄d'</i> = nunc dimittis.
	<i>ne^v</i> = negatur.
	<i>ne^o</i> = nego et negatio.

N.

<i>ne^{ne}</i> = negatione.	
<i>necc̄a</i> = necessaria.	
<i>necc̄e</i> = necesse.	<i>ō</i> = omnia.
<i>negta</i> = negligentia.	<i>o;</i> = oportet.
<i>negm</i> = negotium.	<i>ōz</i> = omnem.
<i>negm̄ q̄</i> = negotium geren.	<i>o^e</i> = omne.
<i>nei</i> = nemini.	<i>o^m</i> = oppositum.
<i>nichomi^o</i> = nichilominus.	<i>o^t</i> = ostendit.
<i>no^a</i> = notitia.	<i>o^{ta}</i> = opposita.
<i>no^o</i> = nihilominus.	<i>ob^v</i> = obicitur (objicitur).
<i>no^{or}</i> = nobilior.	<i>ob^o</i> = objectio.
<i>noe</i> = nomine.	<i>ob^t</i> = obtinuit.
<i>noi</i> = nomina.	<i>ob^o</i> = obtento.
<i>noz</i> = numerorum.	<i>obediā</i> } = obedientia.
<i>notf</i> = notarius (p.o.c.).	<i>obiā</i> }
<i>nots</i> = notarius.	<i>obto</i> = oblivio.
<i>nr</i> = noster.	<i>obm</i> = objectum.
<i>nr̄</i> = nostra.	<i>obo</i> = objectio.
<i>nro</i> = nostro.	<i>occens</i> = occidens.
<i>nti^t</i> = nativitatis.	<i>occo</i> = occasio.
<i>ntem</i> = nativitatem.	<i>oct;</i> = octava.
<i>nus</i> = numerus.	<i>offm</i> = officium.
<i>niata p̄^a</i> = numerata pecunia.	<i>ōi</i> = omnia.
	<i>oip^s</i> } = omnipotens.
	<i>oipc</i> }

O.

ois = orationis.
 om̃ = omelia (homilia).
 om̄ = omnem.
 om̄ = omnium.
 om̄ps = omnipotens.
 om̄f = omnes.
 on̄dē = ostendere.
 op̄t = oportet.
 op̄p̄ = opposita.
 op̄s = omnipotens.
 oro = oratio.
 os = omnes.

persona.
 p^{ce} = publice.
 p^{la} = pupilla.
 p^t = pliciter finale.
 p^t = potest.
 p^{to} = posito.
 p_i = patet.
 p_i = pridem.
 p_g = partibus.
 p_{gt} = post.
 p^o = passio.
 pacia = pacientia.
 pbr = presbyter.
 p̄cm = pactum.

P.

p, p̄ = per, rarius par, por. p̄c^m } = peccatum.
 p̄fona, persona, opa = p̄ccm̄ }
 opera, p̄s = pars, p̄co = portio.
 tempa = tempora. p̄clm̄ = peculium.

p, p̄, p̄ = pro. p̄p̄t = propter. p̄ } = persona.
 p̄, p̄ = pre, prae. p̄^a }
 p̄ab; = precibus. p̄^{as} = personam.
 p̄m̄ū = praemium p̄^o = personae et per se.

p̄ = ponitur.
 p̄^o = post. p̄ent^o = parentes.
 p̄^a = prima, publica et p̄p̄ = propter.

p̄pm = perpetuum.
 p̄s = personis.
 p̄s = personas.
 p̄t^o = personatus.
 p̄t^o = pertinentibus.
 p̄t^o = particularis.
 phi = philosophi.
 phia = philosophia.
 phs = philosophus.
 phy^t = physicalis.
 p̄i = priori.
 pia = poenitentia.
 pla = planeta.
 p̄ta = plura.
 p̄tbus = plebanus.
 plies = pluries.
 plimū = plurimum.
 plm; = plerumque.
 plr = pliciter finale.
 p̄m̄ = principium.
 p̄n̄ = principia.
 p̄n̄^m } = principium.
 p̄n̄^m }
 p̄n^{te} = principale.
 p̄n^o = princeps.

p̄n̄a = poenitentia.
 p̄n̄cia = praesentia.
 p̄ns = praesens.
 p̄nt = possunt.
 p̄ntati = praesentanti.
 po^o = potius.
 p̄o = positio.
 p̄o = posita et potentia.
 po^a = potentia.
 po^{it} = ponit et possit.
 pole = possibile.
 po^m = positum.
 po^{nt} = possunt et ponunt.
 po^o = ponitur.
 po^t = ponit et possit.
 po^{ta} = posita.
 po; } = potest.
 p̄o; }
 poñ = potentia.
 p̄one = possessionem.
 pot̄ = potest.
 poff̄o = possessio.
 p̄p̄ } = papa.
 p̄p̄^a }
 p̄p̄^o = populus.

pp^{lo} = populo.	pp = proprio.
pp^{lm} = populum.	pp } = propterea.
pp^v = ponatur.	pp^{ea} }
pp^a = praesentia.	pp^{ha} = propheta.
pp^m = praesentium.	pp^{ntes} = proponentes.
pp^{ta} = praedicta.	pp^{t} = probat.
pp^{tis} = praefatis.	pp^{t} = protestatus.
pp^{to} = praecepto.	pp^{m} = proverbium.
$pp^{cēt}$ = praecedat.	pp^{tus} = probatus.
pp^{cum}^2 = praecipimus.	pp^{tus} = protestatus.
pp = propter.	pp = potens.
pp^{no} = praeposito.	pp = psalmus.
pp^{os} } = praepositus.	pp = psalmos.
pp^{tus} }	pp^{o} = possessio.
pp^{for} = praesentator.	pp^{t} } = post.
pp^{form} = praesentatorem.	pp^{t} }
pp^{are} = parare, praestare.	pp^{t} = potest et post.
pp^{da} = praebenda.	pp^{to} = praeterito.
pp^{m} = proprium.	pp^{am} } = publicani.
pp^{o} = probo et probatio.	pp^{m} }
pp^{no} = probatio.	pp^{ly} = pupillis.
pp^{m2} = probatur.	
pp^{co} = probatio.	
pp^{cur} = procurator.	
pp^{ur} = procuratorio (nomine).	

Q.

Q = quod.	$q:$ = quo et quoniam.
$q:$ = quasi.	$q:$ = quoque.
q = qui.	q^{ons} = quotiens (quoties).
q = que, quae.	q^2 } = queritur, quaeritur.
q = qua, quan.	q^2 = quia.
q^a = qua.	q^2 = quare.
q^o = quo et questio.	q^d } = quod.
q^o = quatenus.	q^d }
q^o = quibus.	q^i = quasi.
q^o = que finale.	q^m = quoniam.
q = quod.	q^m = quam et quantum.
q = quid.	q^m = quando.
q = quam.	q^m = quin.
q = qui.	q^o = quaestio.
q = quid.	q^r = queritur, quaeritur.
q } = quam.	q^{te}^2 }
q^t = quemlibet.	q^{tus} } = quatenus.
q } = quidem.	$quato$ }
q^ad = quemadmodum.	$quēad'm$ = quemadmodum.
q^m = quantum.	$quō$ = quoniam, quomodo et quaestio.
q^n = quando.	$quōes$ = quaestiones.

R.

r̄ = iter finale.
 r̄̄ = itur, etur finale.
 r̄̄̄ } = regula.
 r̄̄̄^a }
 r̄ⁿ = regimen.
 R^o = relatio et recognitio. Rp. = rescripta.
 r̄^z = responditur, requiritur.
 r̄^t = recognovit.
 R^{ta} = registrata.
 R^{to} = rescripto.
 r̄^v = respectu.
 r̄^{va} = respectiva et relati.
 r̄^{cia} = reverentia.
 R̄idit = respondit.
 r̄e^v = requiritur.
 r̄e^m = remedium.
 r̄e^o = relator.
 r̄estō = restitutio.
 r̄f^a = refertur.
 r̄gt = regnavit.
 r̄tem = relationem.
 r̄to = relatio.

R̄n̄ = respondeo.
 r̄n̄ = responditur.
 r̄ndere = respondere.
 R̄n̄e = responsione.
 r̄n̄fo = responso.
 r̄o = ratio.
 r̄olis = rationalis.
 r̄r = rerum.
 r̄r̄ = resurrectio.
 r̄ftō = restitutio.
 R̄fū = responsum.
 R̄ta = rescripta.

S.

f. = scilicet et sanctus.
 fl.r.d. = super lucro et damno.
 ff. = spiritus sanctus (p. o.c.).
 S.V. = Serenitas Vestra.
 s.v. = salva venia.
 s̄ } = sunt.
 s̄̄ }
 s̄̄̄ = supra.
 s̄̄̄̄ = sibi.

f̄^d = sed.
 s̄^r = similiter.
 f̄^t = sicut.
 s̄ = sed.
 s̄ = secundum d. sexa-
 gena (p. o. c.).
 s̄ = ser aut sur in me.
 f̄^dm = secundum.
 dio, sis in fine.
 f̄^{cū} } = scientia.
 puus = seruus, p̄ptū = f̄^{cū}
 praesertim, m̄pa = men-
 sura, upa = usura, f̄^{cū}
 h̄ep = haeresis, p̄isp = f̄^{cū}muf = sancimus.
 praemissis. f̄^{cū}o = sanctio.
 f̄^{as} = sexagenas. f̄^lm = saeculum.
 f̄^a = secunda. f̄^s = sanctus.
 f̄^m = secundum. f̄^e = sequitur.
 f̄^{ab}o = sabbatho. s̄^o = senatus consulti.
 f̄^{ac} = sacramentali. f̄^{ent} = sensibilis.
 f̄^{ac} = sacerdos. f̄^{entiā} } = septimana.
 f̄^{acrā} = sacramenta. f̄^{entiā} }
 f̄^{acrā} = sacramentaliter. f̄^ē = sexagena.
 f̄^{al} = salvatoris. f̄^ēas = sexagenas.
 f̄^{ate} } = salutem. f̄^r = similiter.
 f̄^{atem} }
 f̄^{an} = sanguinem. f̄^t } = sicut.
 f̄^t

fic = sicut.
fil = simul.
silis = similes.
filr = similiter.
fin^t = singulis.
fin^{tr} = singulari.
flū = similitum.
sto = solutio.
fn = sine.
fna } = sententia.
fna }
fp = semper.
fpalis = specialis.
fpic = spiritus.
fpic^{ca} = specifica.
fpic^{va} = speculativa.
fpes = species.
fpia^t = spiritualis.
fpim = spiritum.
fpo = suppositio.
fpom^m = suppositum.
fpo^v = supponitur.
fp = specialiter.
fpo } = spiritus.
fp^t }

fpus = spiritus.
fq^v = sequitur.
fr = super.
fr^z = superficierum.
ff^o = sensus.
ff^m = sensum.
ff^{tr} = subscripsit.
ff^{toz} = subscriptorum.
ff = sursum.
ff^{re} = sententiare.
fta } = scripta.
fta }
ft } = sunt.
ft }
fta = suprascripti.
ftip = stipulanti.
ftus = suprascriptus.
fu = seu, sive.
fuba = substantia.
fuba = subjecti.
fubto = substitutio.
fuc^e = successive.
fuc^o = successio.
fuc^{va} = successiva.
fucco = successio.

supp = supra.
supp^{ne} = supplicatione.

ti^o = terminus.
ti^{lo} = titulo.
tum = terminum.
tioz = terminorum.
tm = tantum.
tm^o = tantummodo.
tn = tamen.
tn^r = tenetur.
tp = tempora.
tpc = tempus.
tpc } = tempore.
tp^r }
tps = tempus.
tt = tituli.

T.

t. = tunc.
t = tibi.
tz = tenet.
t = terminus.
t^c = tempus.
t^e = tempore.
t^m = tantum.
tⁿ = tamen.
t^o = titulo.
ta^t = tabulis.
te^v = tenetur.

testio^m } = testimonium.
testio^m }
testio^m = testimonium et te-
 stamentum.

testio^m = testimonium.
testio = testimonio et testa-
 mento.
thauz = thesaurum.
ti = termini.

v } = ut.
ii }
ū = una.
ū = ubi.
v^r = videtur.
ū^o = unus.
v̄ = verbum.
v^m = verum.
v̄^m = verbum.

v ⁿ = unde.	vō ^{lu} = vocabuli.
v̄ } = vero.	vō ^{ria} = voluntaria.
v̄ } = vero.	vō ^{te} } = voluisse.
v ^s = versus.	vō ^{lū} } = voluisse.
v̄ ḡ = verbi gratia.	vō ^{te} = voluntate.
v; = videlicet et valet.	vōs = voluntas.
v; = videlicet.	vō ^{te} ; = voluntatem.
vān = venerandus (p.o.c).	v̄r } = videtur.
v̄b = vobis.	v̄r } = videtur.
vē ^d = velud (velut).	v̄r = vester.
vēn = venerabilis (p.o.c).	v̄s = vespera.
vēn ^t = venerabilis.	vḡḡ = usquequoque.
ven ^t = vendidit.	v̄t } = utrum.
vi ^a = vigilia.	ul ^m } = utrum.
v̄v } = videtur.	
v̄r } = videtur.	
v̄l = veluti.	
v̄l̄s = universalis.	x ^c } = Christus.
ulium = universalium.	x ^o , x ^o } = Christus.
v̄lit' } = universaliter et	x̄ani = christiani.
v̄lr } = vulgariter.	x ^{te} } = quadragesimae.
v̄m = verbum.	x ^{me} } = quadragesimae.
v̄m = verum.	x ^{p̄} } = Christus.
v̄n = unde.	x ^{p̄c} } = Christus.
v̄nr = videntur.	

X.

L.

ly^{re} } = imaginari.
 ly^{re} } = imaginari.
 ys = ymnus (hymnus).

W.

w^t = vult.
 wēn^m = Wernherum.
 wēn^o = Venceslaus.
 will, wills = Willhelmus.

Additamenta.

Quum haec pars latina jam imprimebatur, adhuc aliquot vocabula abbreviata mihi occurrerunt, quae ut hic subsequantur, opportunum esse censui. Suntque haec:

a ^o = auctor.	off = consensu.
a ^t = aut.	qtm = quatuor temporum.
ān ^{tas} = antecedentis.	du ^{te} ; = diversitatem.
ar ^e = araturae.	do ^{di} = docendi.
ast ^t = astitit.	drnt = differunt.
ca ^{lo} = capitulo.	ema ^t = emanavit.
cam ^o = camerario.	ex ^{or} } = executor.
con ^v } = conqueritur.	exe ^{or} } = executor.
con ^r } = conqueritur.	ex ^m = extremum.
g ^t = commisit, commi-	fam ^{tl} = familiaris.
se = commune. serunt.	g ^z = igitur.
qf ^{te} = consideratur.	hē ^{te} = hereditatem.
qfr = conqueritur super.	inp ^o = inpositio.

Inp }
 impo^o } = inpositio.
 impo }

Jurp = iurisdicendi.
 Jurp ob^{to} = iure obtento.

li^{te} }
 lib^{te} } = libertate.

ma^t = mandavit.

ma^{te} = manente.

me^m = medium.

mēo = memoria.

mo^{nis} = monitionis.

n̄ = nomen.

obli^o = obligatio.

of }
 off } = offensa.

oi^{li} = originali.

opos = operationes.

or^{nū} = organum.

p̄co = praedicatio.

p̄di^{tz} = praedicatur.

p̄ndi = praedicandi.

p̄ntis = praedicantis.

p̄ntū = praedicamentum.

p̄ri = praedicari.

p̄t^z = praedicatur.

p̄tū = praedicatum.

q̄^o = quot.

q̄^o = quatuor.

q̄^{te} = quantitate.

Qr^o = quarto.

rlm = relatum.

ſg^z = significet.

ſḡncia = significantia.

ſḡndi = significandi.

ſḡne = significatione.

ſḡt = significat.

ſg^o = significo et signi-

tū = tanquam.

ficatio.

II.

ČÁST ČESKÁ

a

STAROSLOVANSKÁ.

ČESKÁ ZKRACOVÁNÍ.

Pravidla.

V českých spisích zkrácená slova vyznačena jsou dle způsobu latinského buď těmi samými známkami (tytlíky) anebo, což obvyčejněji se nachází, pouze koncovým písmenem, výše postaveným, málo kdy též čárkou (tytlíkem) spojeným. Stažených slov ale není v češtině žádných.

a. Zkrácení vyznačená známkami.

1.) $\bar{\quad}$ nad písmenami, znamená m, n:

$\bar{g}$ = jim $\bar{p}$ = pán.

$\bar{t}$ = tito = Šlikuom. $\bar{t}$ = ten.

$\bar{v}$ = vám.

$\bar{m}$ = mám.

2.) '^s , též nad písmenami, znamená er:

'^s = kteréž. '^s = některé.

3.) Znaménka s písmenem p spojená mají podobný význam, jako v latině, a sice:

$\underline{p}$ = par, por:

$\underline{p}$ = Pašpar, $\underline{p}$ = odpor.

$\tilde{p}$ = pra:

do^{ph} = do Prahy, *spřavedlnost* = spravedl-
 nost.
 p^{ge} = práce;
 p = pra, pře:
 p^{ha} = Praha, p^d = před,
 v^{yp} = vyprávěti. p^{ka} = překážka.
 p = při:
 p^{gde} = přijde, p^{bl} = připravil,
 p^{gmu} = příčinu, p^{lyšij} = přísluší.
 p = pro:
 pⁱ = proti, p^{ct^e} = pronostvie,
 p^g = proč, p^ř = prosím.

b. Zkracování naznačené koncovkou.

Před touto koncovkou vypouštivalo se obvyčejně buď jen jedno písmě anebo více jich, někdy i dvě slabýky. Příklady uvedeme, počínouc od nejobvyklejších takových vypouštěk, až k méně obvyčejným.

1.) w, wa, wi, wie, wé, wo, wy :

w^o = pravo, *sp^{ra}* = správu,
 Bi^{ri}ko^v = Širíkovi, *z^{ab}ko* = Žabkovi,
 ta^o = taková, *Bo^{sl}av^o* = Boleslavě.
 dá^y = dávatí, *poⁱⁿg* = poněvadž,
 po^řad^o = posavad, *p^ol^h* = pracovali.
 m^{lu} = mluvil, *da^d* = David.
 za^řad^o = zastavil, *z^ř* = zpravití.

člov^{ek} = člověk, na^č = na věky,
 pu^o = puovod, za^{po} = zápořád,
 tr^{pe}l^{ti} = trpělivosti, t^h = tvých.

Poznam. Příklady na wé viz doleji, kde*.

2.) m, mi, mie, mu, em, om :

* ta^{ko} = takovému, m^{ed}o = vědomé a vě-
 domě,
 oz^{na} = oznámiti, *vy^{ro}z^u* = vyrozuměti,
 ko^z = kormic, *oz^{na}* = oznamují,
 pa^{tu} = paměti, *š^{vi}ed^e* = svědomie.
 š^v = jemu,

3.) n, en, eyn, na, ne, ny, ni, nie, nu :

ho^di = hodina, m^{ie}š^{ti}a = měšťané,
 pa^o = panu, *od^{sl}au^zo^ř* = odsloužení,
 ne^e, neⁱ = není, není, *roz^{ka}z^o* = rozkázáno,
 za^{pl}atⁱ = zaplacení, *z^{val}st^e* = z Wálsteina,
 p^{ri}po^{mi}n^{aj}i = připominají, a^b = aneb,
 spo^{le}č^{mu} = společnému, za^d = žádáních,
 z^{de}la^t = zdeláních, po^{dd}a^t = poddaných,
 v^řed^e = úředník, na^{kl}ad^o = nákladníci,
 p^ře^z = pšenice, v^z = učiniti,
 gr^unt^om = gruntovníem, po^ha^o = pohánějí.
 po^{ro}vn^a = porovnání, š^led^a = shledání,
 pa^o = paniv.

4.) h.

* ta^{ko} = takového, š^v = jeho.

вопр° Dobro° = všeho dobrého, do° = bohu.

to° = toho,

поа° = pohání,

Пондирли° = pondělího,

зад° = žádného.

5.) s, es, eš, sk, st:

aby^{te} = abyste,

ѣт = ještě,

зем° = zemskému

фршт° Кривошлат° = hejtmanu Krivoklatskému.

ѣт = jest,

ѣто = ještě,

пуркраб^{stvi} = purkrab-

stvi.

6.) d, da, di, die:

бу° = bude,

ан^{el} = anděl,

вирⁿ = vědět,

отг^e = otyde (odejde),

докла^r = dokládaje,

нед^{li} = neděli.

7.) te, ti, ty:

ста² = statek,

то³ = totiž,

неприя^{ty} = nepřátely,

дог^r = dotýče.

8.) la, li, ley:

удил^e = udělal,

то^{lo} = toliko,

наымⁱ = najmilejší.

Мик^u = Mikuláši,

слы^{je} = slyšelište,

9.) b, bi, bo, bu; pi:

не° = nebo, fo° = sobě, fo^{tu} = sobotu,

непо^{dy} = nepochybují, пstу^{li} = přistoupili.

10.) k, ko:

р^a = řeka, чл^o = člověku, все^{ci} = všickni,

по^r = pokoj,

за^{om} = zákonníkom.

Zvláštní zkrácení.

a. Jednoslovná.

б. = bůh (bůh), было, бу. nepo° = nepominu.
 douci, budoucim. nev^{ny} = neuhasitelný.
 б^e = bratvie (bratří). obl^{em} = obličejem.
 д = di.
 дв^{ry} = dvorich.
 дв^{ry} = dědičných.
 г^o = Jexis.
 г^v = jmenu.
 г = hospodin.
 го, го° = hodina, hodinu.
 к^r = královské milosti.
 лаⁿ = kapitola.
 ло, ло° = konec.
 ло^e = komorník.
 ло° = komorního.
 брат^{ry} = královstvie.
 г = kterých, kterých, kterých.
 м^{is} = milosrdenstvie.
 мо^{tu} = modlitbiv.
 на° = našeho.
 не^l = nedělích, nebesích.
 неpo° = nepominu.
 nev^{ny} = neuhasitelný.
 obl^{em} = obličejem.
 odp. = odpověd, odpověděl.
 р = před úředníky pražskými. Aneb: přiznal, přiznali, se před úředníky pražskými.
 р^h = pamět.
 па^r = památné.
 р^d = puvod (ve všech padich).
 р^h = pohnaný.
 ро^{ry} = polovici.
 ро^{ry} = poněvadž.
 ро^l = pověděl.
 ро^{li} = položili.
 ро^{ry} = poněvadž.
 ро^h = pohnal.
 ро^r = poroučejic.
 п^r = purkrabie, purkrab.
 пен^z = peněz. stvie.

pr = peníze.	t. = tedy, totiž.
pr̄i = pražskými.	v ^{ci} = učedníci.
pr̄m = pražském.	v ^{om} = učedníkův.
pr̄o = pražského.	v ^{ka} = ukázala.
pn = poněvadž.	v ^{ra} = ustavenie.
pr̄ } = rukojmě a ruko-	v ^{le} = věřtele.
pr̄ } = jemství.	wic ^e = věnoval.
i = řekl.	wt = vládky, vládyk,
sv = svým.	vládký.
sv̄ = svědomí.	w ^{ci} = vševedúci.
sw̄ = svědčil.	w ^{ti} = vypovídati.
sw̄ = svatě.	č ^o = Christus.
sw̄ = svatého.	č ^o = Christov.
sw̄ } = spravedlnost.	z. = zajisté.
sw̄ } = spravedlivému.	zapl ^h = zaplacených.
spa ^e = spasenie.	z ^h = ziber.
spali = spasiteli.	z ^u = zpravití.
sw̄at = spravedlnost.	
str = strany.	

b. Viceslovná.

a d. l. o. p. = a dvůr kmetů s platem.
a d. f. = a dědicům svým, dědice své.
a g. d. = a jeho, jejím dědicům.

d. a. b. = dědicům a budoucím.
d ^o (d.) l. o. p. = dvůr (dvory) kmetů s platem.
dy l. o. p. = dvory kmetů (kmetů) s platem.
d. p. = dal památné.
d ^o po. o. po } = dvůr poplužní s poplužím.
d ^o pop. o. pop }
d. f. = dědicům svým, dědice své, děditví své, své- ho, svém.
d. o. = ducha svatého.
d. w. = dobré vůle.
g. d. = jeho, její dědicové, jeho, jejím dědicům.
g. l. p. n. = Ježíš Kristus, pán náš (ve všech pádech).
g ^o (g ^o) l ^a = Jeho milost královská.
k. p. = kterýž platí.
k. o. p. = (dvůr) kmetů s platem.
lo ^m B = komorníkem pražským.
m. b. = mti bude.
m. n. m. p ^o = měšťan nového města Pražského.
n. w. n. = (Pán) náš všech nejmilostivější.
napl. b. z. = na plném soudu rímském.
p. a wt = páni a vládky.
p. b. n. = pán bůh náš.
p. r. = platu ročního.
p. f. = plněji svědčí.
p. f. = přiznal se před úředníky pražskými. (Aneb:) přiznal se před pány jeho milostmi.

na plném soudu zemském před úředníky
 před úředníky pražskými. ^{pražskými}

puo^m o.g. = puohonem s jedné,

po^m o.d. = pohnaným s druhé (strany).

s die lu (luk) = s dědinami lukami.

o.g. — o.d. = s jedné — s druhé (strany).

o.w.z. = se vůi zvolí.

st.g.d. (q^h) = kop grošů českých.

t.p. = takto praví.

v.p.m.d.z. = úředníkův pražských menších desk zem-
 ských.

v. ~~pp~~ = učiniv přísahu podle práva.

Uro. Sta. Glo. Po. = Urození, statečci, slovitní, poctiví.

(Těž v jednotném počtu).

m. n. m. = věrný náš milý, věrní naši milí, věrná nám
 milá.

w. t. l. = vyznání téhož komorníka.

w. w. v. = vyznání všech úředníkův.

ZKRÁCENÍ STAROSLOVANSKÁ.

Pravidla.

Ve staroslovanských, zvláště kyrylicí psaných knihách nacházející se zkrácení slov dají se těž dílem pod jistá pravidla uvéstí. Obvyčejně vynechává se jen jedno nebo dvě písmena, kteráž pak nahore nad slovem drobnějš literou postavena anebo jen tytlíkem namáčena jsou, Toto nadpostavování písmen jest zvláště ráz kyrylského zkracování slov. Některá bývaly, jako i v latinských písmách středního věku, dvě litery dohromady v jednu staženy, což se i v glagolitských spisích stávalo.

A. V kyrylských rukopisích.

I. Příklady s vypuštěným jedním písmenem.

1.) Zvlátního a písobu bývá Ѣ s tytlíkem:

гнѣ = gněv, милости = milostiv,

противко = protivko, здоро = zdorov,

фарисеѡ = fariseov, слышаши = slyšavši,

восю = vo vsju, мѡю = movlju.

часѡ = časov.

2.) Písmě Ѧ bývá bez tytlíku:

под = pod, род = rod, кдѣ = kdy,
 прѣ = pred, слѣ = sled, людскѣ = ljudskij,
 плод = plod, шѣ = sed, срце = srdce,
 водѣ = vodle, подсудокѣ = podsudkom.

3.) Тѣхъ рѣимѣ жъ бѣва бѣхъ тѣтлѣку:

ю = juž, нѣшѣ = nižsim.
 мѣ = muž, нѣли = něli.

4.) Рѣимѣ зъ лѣхатѣ такѣо вѣрадѣва:

кѣдѣо = vzdaji, прѣбѣ = prozbu,
 прѣдѣникѣ = praednik, вѣсѣ = svkah.

5.) Двѣта нахрѣтѣ космо рѣставѣнѣма чѣркѣма аѣ-
 во жѣн хѣчкѣмъ рѣдѣставѣжѣ се и:

свѣ = svoj, нарицаѣмы = naricajemuž,
 свѣѣ = svojej, оугѣтовѣта = ugotovajta,
 далѣ = dalej, тѣ = tyj, рус: toj,
 вѣнѣ = voynuž, дѣлѣмо = velikoj,
 свѣ = svoj.

6.) Двѣ аѣ рѣимѣ чѣркѣ сѣ тѣтлѣку хѣмѣнажѣ к:

тѣмѣ = takže, тѣстѣ = textu,
 тѣ = tak, рѣ = rok,
 сорѣ = sorok.

7.) Зѣначѣнѣ ѣ оѣрѣтѣно тѣхъ тѣтлѣку:

бѣ = byl, ѣво = albo,
 дѣ = dal, молѣса = molil sja,
 нѣсмѣ = nesměl, колѣо = kolko.

знѣшѣ = znaisol, мѣви = movil,
 рѣчѣ = račil, жѣчи = kupil.

8.) Трѣи нѣицѣку бѣхъ тѣтлѣку хѣмѣнажѣ м:

дѣноѣо = ka mnozi, жѣнѣ = za nim,
 жѣли = zemli, вѣ = vam.

9.) Рѣимѣ н, нѣкѣду кѣ и рѣдѣбѣнѣ, оѣрѣтѣно тѣтлѣку:

амѣ = amin, рѣдѣбѣ = podoben,
 еѣнѣ = jedin, кѣчѣнна = končina,
 ѣоѣ = Ioan, напѣсанѣнѣ = napisannuž,
 ѣ, ѣ = on, вѣмѣѣ = vojmenja,
 пѣ = ran.

10.) Дрѣвѣоуцѣкѣ оѣ нахѣлѣва се сѣ тѣтлѣку и бѣхъ нѣхо, аѣ
 хѣдѣка:

прѣроѣкѣ = prorok, ѣлѣти = moliti,
 мѣнѣ = moj.

11.) Аѣновѣрѣ и пѣ налѣхѣ се, аѣ жѣстѣ рѣдѣежѣ, надрѣставѣно:

ѣѣ = koru.

12.) Рѣ жѣстѣ нахѣнахъ рѣлѣжѣно, а ѣнѣжѣвѣ бѣхъ тѣтлѣку:

дѣ = dar, вѣго = varko,
 мѣтѣ = mýtar, смѣть = smert',
 тѣтѣ = Tartar, ѣгѣдѣмо = Kurljanskoj,
 бѣвѣна = brevena, пѣвѣ = pevci.

13.) Тѣтлѣку нахѣлѣ се сѣ, чѣсто такѣ малѣоуцѣкѣ, жѣ сот-
 ва кѣ рѣзнѣнѣ:

глѣ = glas, жѣстѣтѣво = jestestvo,

ДНѢ = dnes,   Ѣ = se,   вѢ = vse,
 ЗѢ = zas,   вѢКЪ = vsak,
 ЧѢ = čas,   ѡдѣръ = i stratu,
 ДѢТЬ = даст.

14.) Бѣх тытликъ але, хѣдѣа s ним, мѣва ꙗ tuto podobu:

ДѢ = dajet,   начѢ = načat,
 цѢВЪ = cvět,   свѣчѢ = svěcat,
 сѢННѢ = sotnik,   вѣмѢ = v'zmet,
 ѡца = ota,   пѣсѢ = p'jat sot,
 ѡвѣ = otvět,   ѡ = ot,
 ѡрокъ = otrok.

15.) У nejstarším izborniku nacházi se i Ѣ (ѣ) takto бѣх тытликъ нахначено:

грѣхъ = grěchu,   трѣдѣть = trux'dajet,
 къ томѣ = k tomu.

16.) Тѣх х nadpostavováno бѣх тытликъ:

зѣбѣ = zlych,   вѣсѣ = vsich,   вѣтрѣ = v trech,
 ѡтѣ двѣ = o tých dvoch,   вѣтѣ = vojtěch.

17.) Zvláštní podobu má ѣ s тытликѣм, нѣкдѣ бѣх нѣхо:

конѣ = konec,   монѣиши = mocnejši,
 мо = moc,   свѣдѣство = svědectvo.

18.) Písmě ѣ s тытликѣм málo kdy samo pro sebe se vyskytuje:

понемо = počnemo,   вѣракови = Bratkovic,
 василѣви = Vasilevic,   лиѣвы = líby.

19.) Častěji potkáváme se s ѣ pod тытликѣм:

кѣ = vás,   мѣлѣнѣ = myšlenje,
 жѣдѣ = žadaješ,   зѣспѣиѣ = zepovisnich,
 мѣкали = meškali,   прѣло = prišlo.

20.) Řidko koncinně s ѣ, jеѣ také тытликъ má:

нѣмона = nemožna.

21.) Místo ѣ anebo ѣ nacházívá se též zvláštní znaménko (háček):

вѣтрѣ = v třech,   оумрѣл = umrl,
 тѣмѣ = tmach,   старѣи = starsij.

22.) A však i docela zbytečně stávají někde тытликъ:

дѣне, дѣнѣ = dne, dně,   зѣ = zde,
 дѣни, дѣнѣхъ = dni, dně,   ѡнѣи двѣ = onyž dva,
 ѡца = ota,   иѣоторѣи = kterýž,
 ѡзѣнамили = oknamil.

II. Příklady dvou i více písmen vypuštěných a buď naznačených nebo ne.

a. Naznačené dají se již dle předešlého lehko čísti, a jsou tyto:

- 1.) Ди: рѣ = radi,   ѣнокѣ = jedinovidi,
 рѣса = rodi zja,   нѣвиѣмо = nevidimo.
- 2.) До: жиѣвѣ = židov,
 поѣно = podobno,   ирѣстию = ix radostiju,
 пѣдоѣ = podobajet,   врѣсти = v radosti,

3.) дѣ: наѣчиса = *nadejuci sa.*

4.) ми: ва^х = *vami,* рѣка^х = *rukami,*
грѣшны^х = *grešnyti,* ты^х = *tymi,*
любовѣца^х = *lyubodejcamy.*

5.) мѣ: ѣ^д = *jemi,* ѡно^у = *onomy,*
наш^ѣ = *našemy,* то^ѣ = *tomu.*

6.) рѣ: ми^ѣ = *miru.*

7.) ти: бы^ѣ = *byti.*

8.) сп: ѣ = *jest,* ли = *list,* зло = *zlost,*
вѣднѣи = *vlastnosti,* по^{собнѣи} = *posobitostju.*

в. *Nepakračená písmena jsou obvyčejně jen samohlásky, které jednu neb dvě obvyčejně nadpostavené spoluzvuky buď následují aneb i předcházejí, a sice:*

1.) при б хѣидка: изгрѣ^ѣ = *iz grobu,*

2.) - в: гла^ѣ = *glava,* сло^ѣ = *slovo,*
сла^ѣ = *slava,*

3.) при г: ато^ѣ = *samogo,* пѣнацѣ^ѣ = *pjatnadcato*
то^ѣ = *togo,* іе, е^ѣ = *jego,*
чо^ѣ = *čogo,* мисѣ^ѣ = *Lisovskogo,*

4.) при д: сре^ѣ = *sreda,* запа^ѣ = *zapadu,*
бѣ^ѣ = *budu,* ѡкѣ^ѣ = *ot kudu,*
вѣхѣ^ѣ = *veděch,* прѣлѣхѣ^ѣ = *predělěch,*
нарѣ^ѣ = *narodom,* нар^ѣ = *narodi,*
мрѣ^ѣ = *mudr,* прѣгеча = *predteča,*

5.) при к: ја^ѣ = *jako,*

апа^ѣ = *a takto,*

6.) - с: гла^ѣ = *glas,*

сѣрѣ^ѣ = *strast,*

днѣ^ѣ = *dnes,*

чѣ^ѣ = *čest,*

чѣтенѣ^ѣ = *česten,*

прнѣ^ѣ = *priso,*

вѣжтѣ^ѣ = *vožestvo,*

воскрѣ^ѣ = *voskresenje,* іерлѣ^ѣ = *Jerusalim,*

мѣ^ѣ = *měsjač,*

дѣхѣ^ѣ = *dusich,*

7.) при ст: дѣнѣ^ѣ = *dostojin,*

сѣ^ѣ = *strast,*

8.) при х: патриѣ^ѣ = *patriarchu,* ѡ пасѣ^ѣ = *ot paschy,*

9.) - ч: рѣ^ѣ = *reče,*

пѣтѣ^ѣ = *pečetiju,*

10.) - ц: вѣнѣ^ѣ = *věšćenije,* вѣплѣ^ѣ = *vrplošćenije.*

с. *Málo kdy polatinsky nadpostavena samo-nebo polohláška, a vypuštěna spoluzvuka:*

таѣ^ѣ = *takovi,*

пѣшаѣ = *peršaja.*

д. *Za to někdy nadpostaveny dvě spoluzvuky dohromady, kteréž k sobě nepatří:*

трѣско = *trudstvo,*

прѣікладѣ^ѣ = *pridet k*

slugam.

III. Příklady stahování.

Bývají také stahována dvě písmena tak, že poslední nožička předcházejícího písmene jest spolu první nožičkou následujícího, a sice:

1.) Bud' stahují se dvě sobě nejbližší písmena, jako:

вратѣи = vratiti,	рождество = roždestvo,
мат = mati,	известно = izvěstno,
ему = jemu,	суд = sud.

2.) Anebo stahuje se první písmě teprvé s třetím tak, že druhé písmě vypuštěné, obvyčejně spoluzvuka mezi dvěma samohláskama, se nadpostavuje, což se častěji přiházívá:

рѣмѣ = razumě,	връ = vřadu,
рѣмѣ = razumě,	връ = vřadu,
славъ = slavu,	кѣмѣ = vypisu,
уиѣмѣ = ku othaxu,	пѣѣ = panujet,
рѣѣ = ratu.	

IV. Vkládání.

Jakýsi nevládní způsob zkracování jest ještě vkládání písmen v jiná písmena tím porozřívená. Příklady toho ze zlomku rukopisu, o němž xpráva v Časop. Česk. Mus. 1851. str. 155:

внѣрнѣ = Visariona,	митрополитѣ = mitropolita,
рѣкѣ = rukoju,	немногаѣ = nemnogašci.

B. V glagolitských rukopisích.

V těchto nadpostavování písmen neužíváno, vyjma jedinké ѿ s vypuštěnou třeba samohláskou, a to ještě jen zřídka:

ѿ = ѿѿ = ot,

ѿѿѿѿ = ѿѿѿѿ = brati,

ѿѿ = ѿѿѿ = jut.

Tím obvyčejnější bylo stahování, kterých velmi zhuota se vyskytá, a sice:

a. Nejvíce bývala jen dvě nejbližší písmena stahována tím způsobem, že polovička neb poslední nožička jednoho písmene jest spolu polovičkou aneb první nožičkou druhého.

1.) Příklady písmen vedle sebe stažených, jmenovitě:

a.) s ѿ: ѿѿ = ѿѿ = va,	ѿѿ = ѿѿ = pa,
ѿѿ = ѿѿ = ga,	ѿѿ = ѿѿ = ta,
ѿѿ = ѿѿ = xa,	ѿѿ = ѿѿ = ša,
ѿѿ = ѿѿ = ap,	ѿѿ = ѿѿ = aju,
b.) s ѿѿ: ѿѿѿ = ѿѿѿ = vř,	ѿѿѿ = ѿѿѿ = lv,
ѿѿѿ = ѿѿѿ = dv,	ѿѿѿ = ѿѿѿ = tv,
ѿѿѿ = ѿѿѿ = xv,	ѿѿѿ = ѿѿѿ = dv,
ѿѿѿ = ѿѿѿ = vz,	ѿѿѿ = ѿѿѿ = vi,
ѿѿѿ = ѿѿѿ = vu,	
c.) s ѿѿѿ: ѿѿѿѿ = ѿѿѿѿ = vd,	ѿѿѿѿ = ѿѿѿѿ = řd,
ѿѿѿѿ = ѿѿѿѿ = gd,	ѿѿѿѿ = ѿѿѿѿ = xd,
ѿѿѿѿ = ѿѿѿѿ = ed,	ѿѿѿѿ = ѿѿѿѿ = jud,

d.) s ň: ǣŋ = ǣŋŋ = ǣz,	ǣŋ = ǣŋŋ = ǣz,
ǣŋ = ǣŋŋ = jez,	ǣŋŋ = ǣŋŋŋ = ǣl,
ǣŋ = ǣŋŋ = juz,	
e.) s th: ǣth = ǣthth = vl,	ǣth = ǣthth = ol,
ǣth = ǣthth = gl,	ǣth = ǣthth = pl,
ǣth = ǣthth = el,	ǣth = ǣthth = sl,
ǣth = ǣthth = xl,	ǣth = ǣthth = tl,
ǣth = ǣthth = le,	ǣth = ǣthth = lu,
ǣth = ǣthth = li,	
f.) s r: ǣr = ǣrr = vo,	ǣr = ǣrr = ro,
ǣr = ǣrr = go,	ǣr = ǣrr = do,
g.) s b: ǣb = ǣbb = kr,	ǣb = ǣbb = dr,
h.) s m: ǣm = ǣmm = vt,	ǣm = ǣmm = ti,
ǣm = ǣmm = pt,	ǣm = ǣmm = tu,
ǣm = ǣmm = dt,	

2.) Příklady, kdež druhé písmě svou polovicí nade první písmě vyniká:

a.) s r: ǣr = ǣrr = bo,	ǣr = ǣrr = mo,
ǣr = ǣrr = vo,	ǣr = ǣrr = no,
ǣr = ǣrr = ho,	ǣr = ǣrr = ro,
ǣr = ǣrr = to,	
b.) s b: ǣb = ǣbb = br,	ǣb = ǣbb = pr,
ǣb = ǣbb = vr,	ǣb = ǣbb = tr,
ǣb = ǣbb = dr,	ǣb = ǣbb = jur,
c.) s th: ǣth = ǣthth = bu,	ǣth = ǣthth = mu.

b Druhého způsobu, kdežto jedno písmě teprve s třetím následujícím písmenem (spoluxvučkou) staženo bývá, nacházejí se také příkladové s tím toliko rozdílem od kyrylského způsobu, že toliko samohláška bývá prostřední vynechanou a nenadpostavenou literou:

ǣbǣ = budi,

ǣrǣ = opat,

ǣbǣ = divi,

ǣbǣ = slavu,

ǣbǣ = jehože,

ǣbǣǣǣ = slovesich,

ǣbǣǣǣ = odpověděl.

Zvláštní podobu má písmě m, stažené s th, th, anobrž i s th.

1) Spojené s th takto vypadá: , bez ohledu, at' jest již samohláška vlořena (a.) nebo není (b.), anebo ty dvě spoluxvučky i přestaveny býti mají (c.). Příklady

k a.): = molva (molitva), = milost,

 = molenije,

 = molitva,

 = molim,

 = milejsij,

 = pomiluj,

 = premolči,

k b.): = mladenec,

 = priemlet,

 = vnemlite,

k c.): = Jerusalem,

 = Jerusalem^{skij}.

2) S písmenem th stažené takovouto podobu má: :

 = muž,

 = jimie.

3) S pak stažené má tuto postavu: :

 = mučenik.

c. Jest též v glagolitských rukopisích to zvláštní, že i tři písmena dohromady se stahovávala, a sice :

1.) sama pro sebe :

ѿ = eře,	ѿ̄ = iře,	ѿ̇ = oře,
ѿ̂ = ele,	ѿ̃ = di,	ѿ̄ = ili,
ѿ̅ = ole,	ѿ̆ = olo,	
ѿ̇̂ = gla,	ѿ̇̃ = dla,	ѿ̇̄ = xla,
ѿ̇̅ = sli,	ѿ̇̆ = slu,	
ѿ̇̈̂ = vid,	ѿ̇̈̃ = vxa,	ѿ̇̈̄ = vxv,
ѿ̇̈̅ = plti,	ѿ̇̈̆ = prv,	ѿ̇̈̇ = pod,
ѿ̇̈̈̂ = tvr,	ѿ̇̈̈̃ = tvo,	ѿ̇̈̈̄ = jutr.

2.) S vypuštěnou mezi spoluzvůčkami samohláskou :

ѿ̇̈̈̂ = zapověd,	ѿ̇̈̈̃ = před,
ѿ̇̈̈̅ = světelnik,	ѿ̇̈̈̆ = ispovědnika.

d. Anobří i čtyry písmena dohromady stažena se nacházejí :

ѿ̇̈̈̈̂ = vzraci,	ѿ̇̈̈̈̃ = podlé,
ѿ̇̈̈̈̅ = čtvrti.	

C. V obojích rukopisích.

Nejobvyčejněji vyznačívá se jak v kyrylských tak i glagolitských rukopisích jen samohláška, kteráž, byťby jich i více, totiž vždy jedna mezi dvěma spoluzvůčkama, vypuštěno, a toto vypuštění jen jedinkým tytlíkem naznačeno bylo, již lehko se dá uhodnouti. Příklady :

Б҃Г҃Ъ . . . = ...	Б҃ЪІ = bog,
	Б҃ЪІІ = boga,
Б҃Ж҃ІТ҃ВО = božestvo,	Б҃ІІО = bože,
	Б҃С҃УП҃ІІІ = biskupa,
Б҃Л҃ГО . . . = ...	Б҃С҃УХ҃Ъ = blago,
Б҃Л҃ЖЕН҃Ъ = ...	Б҃С҃ІІОП҃ІІ = blažen,
Г҃Р҃Ш҃Е́ = grošeј,	Г҃Р҃ОП҃ІІІІІІІІІІ = velělěpota,
	П҃О = ves,
	П҃ОС҃Ъ = vseгда,
Д҃В҃ІТ҃ВО = dřevstvo,	Д҃Б҃ІІІЪІ = dolg,
Д҃Н҃Ъ . . . = ...	Д҃Н҃ІІ = deň,
Д҃ША . . . = ...	Д҃ШАІІ = duša,
Е҃П҃ІК҃П҃Ъ = episkop,	Д҃ОЗ҃ІІ = zakon,
	Д҃Х҃С҃ОС҃ІІ = Jisusa,
И҃С҃П҃В҃Д҃Ь = ...	И҃С҃П҃ОС҃Ы = ispověd,
	И҃С҃П҃ОС҃ІІ = klášteru,
К҃Р҃ЩЕНІЕ = ...	К҃Р҃ЩЕ҃Р҃Ъ = křesćenije,
М҃РІА = Maria,	
М҃ЛІЖ = molju,	
Н҃Б҃О . . . = ...	Н҃Е҃Ъ = nebo,
Н҃Н҃Ъ . . . = ...	Н҃Е҃Щ = nupě,
Н҃Ш҃Ъ = ...	Н҃ШІ = naš,
П҃Н҃Ъ = pan,	П҃ІІМ҃ОС҃ІІІІІІІІІІ = premudrosti,
П҃Р҃РІСА = ...	П҃Р҃З҃ІІ = proroka,
	Р҃ЪІІ = ruka,

СВѢТѦ = *svjato*,СНѢ = ... СЫНЪ = *syn*,СРѢСНѢНІЕ = *spasenie*,ОУЧЕНИКЪ = *učenik*, УЧЕНИКОМЪ = *učenikom*,ОУЧИТЕЛЬ = *učitel*,ЦРЬ = ... ЦАРЬ = *car*.

Jiná obtížnost záleží v tom, že mnohdy nad zkráceným slovem tytlík neudělán, anebo že nožičky písmen nedobře rozděleny aneb nedobře spojeny jsou, pak že i začáteční písmena, ač zřídka, nadpostavena se nacházejí. K:

р.: ТГО = *togo*, СТОИ = *stoviti*,СВѢТОУ = *svjatoj*, СВѢТОУ = *svjatago*,НАБСѢХЪ = *na nebesích*, НАШЕ = *našego*.

Zvláštní zkrácení kyrylská i glagolitská.

АГГЛЪ	АГГЛЪ	= <i>angel</i> .
	АГГЛЪ, АГГЛЪ	= <i>alleluja</i> .
	АГГЛЪ	= <i>antifon, angel</i> .
АП, АПЪ	АПЪ	= <i>apostol</i> .
БѢ	БѢ	= <i>Bog</i> .
БѢ	БѢ	= <i>boga</i> .
	БѢ, БѢ	= <i>bogovi</i> .
	БѢ	= <i>bogom</i> .
	БѢ	= <i>budet</i> .
БѢ	БѢ (БѢ)	= <i>bože (boží)</i> .
	БѢ	= <i>blazen</i> .
БЛГЕНЪ	БЛГЕНЪ	= <i>blagoslavenyj</i> .
БЛГТЬ	БЛГТЬ	= <i>blagodat</i> .
	БЛГТЬ	= <i>blagoslaveni</i> .
	БЛГТЬ	= <i>blagoslavlju</i> .
	БЛГТЬ	= <i>bogom</i> .
БЦА, БЦА	БЦА	= <i>bogorodica</i> .
ВѢ	ВѢ	= <i>v ono vreme</i> .
ВѢ ѿ	ВѢ ѿ	= <i>v vreme ono</i> .
ВЛ	ВЛ	= <i>vладыки</i> .
ВЛКА	ВЛКА	= <i>vладыка</i> .

ВЛѢЦА		=	vladyčica.
	ВЛѢЦИ	=	věnec.
ВТО		=	vtornik.
Г		=	glagol.
ГЬ	Ѡ	=	gospod.
ГѦ	ѠѦ	=	gospoda.
ГВН	ѠѠѦ	=	gospoděvi.
ГѢ	ѠѠѦ, ѠѦѦ	=	gospod.
	ѠѠѦѦ	=	gospoda.
	ѠѠѦѦѦ	=	gospodi.
	ѠѠѦѦѦѦ	=	gospodem.
ГѦНЬ	ѠѠѦѦѦѦ	=	gospoděñ, gospodin.
	ѠѠѦѦѦѦѦ	=	gospodně.
ГѦРЬ		=	gosudar.
ГН	ѠѦ	=	gospodi.
	ѠѠѦѦ, ѠѦѦѦ	=	glagol.
ГЛѢ		=	glagoleť.
ГЛѢЩЕ		=	glagoljuščě.
	ѠѠѦѦѦ	=	glagolju.
ГМЬ	ѠѦѦѦ	=	gospodem.
ГНЪ		=	gospodin.
	ѠѦѦѦѦ	=	gospodna.
ГОУ		=	gospodu.
ГПѢЖА		=	gospořa.
ДѢДЪ		=	David.

ДѢЦА		=	děvica.
ДѢ		=	drěverěčěnyj.
ДѢ		=	duch svjatij.
ДѢВ	ѠѦѦѦѦ	=	duch.
	ѠѦѦѦѦѦ	=	jest.
ЕВѢЛІЕ, ЕВѢ	ѠѠѠѠѦѦѦ, ѠѠѠѦѦѦѦ	=	evangelije.
	ѠѠѠѦѦѦѦѦ	=	epistolije.
ЗѦ		=	záčalo.
	ѠѦ	=	ixě.
ИЗѢЛЬ, ИИЛЬ		=	Israil.
ИИЪ, ИИ	ѠѠѦѦ, ѠѦѦѦѦ	=	Iisus.
	ѠѦѦѦѦѦѦ	=	Israil.
ИИ ХС		=	Iisus Christos.
ИИВ		=	Iisusov.
ИИ ХѦ		=	Iisu christa.
КАВѦ		=	katarasijsa.
КРѢТѢЛЬ		=	krestitel.
КЦ		=	konec.
	ѠѦѦѦѦѦѦ	=	ľud, ľudij.
М		=	milost, milostĭ.
	ѠѦѦѦѦѦѦѦѦѦѦѦ	=	molitva.
МЛѢНЦЪ		=	mladenec.
МЛѢРДІЕ		=	milosrdije.
МЛѢТЪ		=	milostĭ.
МРИ		=	materi.

мрѣ		=	mudr.
мрствѣ		=	mudrost.
мѣти		=	mati.
мѣзѣ		=	měsjač.
мѣца		=	mučenica.
мѣнкѣ	мѣси	=	mučenik.
	мѣчѣ	=	mučenica.
нѣсе	рѣсе	=	nebes.
нѣхѣ		=	nebesěch.
нѣ, нѣла		=	nedělja.
	нѣми	=	nam.
нѣзѣ	рѣи	=	nas.
оѣзѣ	яѣи	=	otec.
оѣчь	яѣи	=	otec.
пѣ, пѣтѣ	рѣи	=	ramjat.
пѣнкѣ, пѣтѣ		=	ponedělnik.
пѣвнѣ		=	praveden.
пѣднѣ		=	pravedni.
пѣкм, пѣкм		=	prorokom.
пѣвѣнѣ		=	prepodoben.
пѣтѣ		=	presvjat.
пѣтѣ		=	presvjatej.
пѣча		=	predteča.
пѣ		=	pjatok.
	пѣ	=	rak.

рѣтво		=	roždestvo.
рѣства		=	roždestva.
рѣ		=	stich.
сѣва	сѣва	=	slava.
сѣнѣ		=	spasenije.
сѣезѣ	сѣи	=	spas.
	сѣвѣ	=	srdce.
	сѣи	=	slovesa.
сѣтѣ	сѣи	=	svjat, svet.
сѣль	сѣи	=	svjatitel.
	сѣи	=	světlost.
сѣмѣ		=	svjatomu.
сѣенникѣ	сѣи	=	svjaščenik.
тѣтѣ		=	trisojat.
тѣца		=	trojica.
	тѣи	=	Christos.
хѣ	хѣи	=	Christa.
хѣво	хѣи, хѣи	=	Christovo.
	хѣ	=	Christe.
хѣтелѣ		=	chrestitel.
	хѣи	=	Christom.
хѣ	хѣи	=	Christos.
цѣца	цѣи	=	carica.
цѣкъ, цѣковѣ		=	cerkov.
чѣ, чѣтѣ	чѣ	=	čtenije.

Чѣ	.....	=	čtvrtok.
ЧЛКЗ	... 𐌠𐌺, 𐌠𐌺𐌾	=	čeloveh.
ЧЛЧЪ	... 𐌠𐌺𐌾	=	čeloveč.
ЧЛКЫЙ	... 𐌠𐌺𐌾𐌺, 𐌠𐌺𐌾𐌺𐌾	}	= čelovečeskij.
	... 𐌠𐌺𐌾𐌺𐌾		

Je závěrečně připomenouti třeba, že v kyrylských i glagolitských spisích i knihách užívá se písmen, tytlíkem opatřených, též za čísla, s rozdílem však takovým, že

А,	И	plati	1,	СИ,	ЭФ	plati	16,
Б,	Е	=	2,	ЪІ,	ѠѡѢ	=	17,
Г,	Ш	=	3,	ИІ,	Ѣѣѣ	=	18,
Д,	Ъ	=	4,	ѠІ,	Ѣ𐌠Ѣ	=	19,
Е,	Ь	=	5,	К,	Ъ	=	20,
С,	У	=	6,	КА,	ЪИ	=	21,
З,	Ѡ	=	7,	КВ,	ЪЕ	=	22,
Н,	ѡ	=	8,	КГ,	ЪШ	=	23,
Ф,	Ѣ	=	9,	КД,	ЪЪ	=	24,
І,	ѣ	=	10,	КЕ,	ЪЬ	=	25,
АІ,	ИѢ	=	11,	КС,	ЪЭ	=	26,
БІ,	ЕѢ	=	12,	КЗ,	ЪѠ	=	27,
ГІ,	ШѢ	=	13,	КН,	ЪИ	=	28,
ДІ,	ЪѢ	=	14,	КѠ,	Ъѡ	=	29,
ЕІ,	ЬѢ	=	15,	А	Иѣ	=	30,

М,	Ъ	plati	40,	Ѡ,	Ѣ	plati	800,
Н,	ѡ	=	50,	ѡ,	ѣ	=	900,
Ѣ, ѣ,	М	=	60,	ѡ,	Ѣ	=	1000,
Ѡ,	Ѣ	=	70,	ѡ,	ѢѢ	=	2000,
П,	Ъ	=	80,	ѡ,	ѢѢѢ	=	3000,
Ч(И),	Ѣ	=	90,	ѡ,	ѢѢѢѢ	=	4000,
Р,	Ѣ	=	100,	ѡ,	ѢѢѢѢѢ	=	5000,
С,	Ѣ	=	200,	ѡ,	ѢѢѢѢѢѢ	=	6000,
Т,	Ѣ	=	300,	ѡ,	ѢѢѢѢѢѢѢ	=	7000,
У,	Ѣ	=	400,	ѡ,	ѢѢѢѢѢѢѢѢ	=	8000,
Ф,	Ѣ	=	500,	ѡ,	ѢѢѢѢѢѢѢѢѢ	=	9000,
Х,	Ѣ	=	600,	ѡ,	ѢѢѢѢѢѢѢѢѢѢ	=	10000.
Ѣ,	Ѣ	=	700,				

Drive se užívalo 𐌠𐌺 za 2000, 𐌠𐌺𐌾 za 3000, 𐌠𐌺𐌾𐌺 za 4000 atd.

Mimo to čísla obzvláště řadová, jakož v latině, čestně anobř i němčině zkráceně jen písmenem aneb číslici a nadpostavenou koncovkou vyznačena bývají, tak i ve staroslovanském zkráceně pouze písmenem a přisazenou k němu, ne však nadpostavenou koncovkou se vyjadřují. P. p.:

АА = prvaja, prvaja, ЕЮ = pjatiju,

БА = vtoraja, drugaja, ѠБІ = ot dvenadcati,

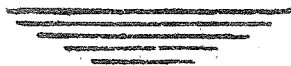
ГЮ = tretiju.

Výminka: Ѡ = trisici (trikrát).

68.

Těx roznamenati třeba, že v knihách liturgických v slově нѣкъ vypuštěno jest р s tytlíkem, a čísti se má нма рекъ, což rovnó jest latinskému, posavad vůbec užívanému N.N., kdež jméno i příjmení státi má.

Konečně věděti sluší, že známka ѿ v glagolitických rukopisech znamená latinské &c (et caetera), ruské и проч., české atd. (a tak dále).

III.

Deutscher Theil.

Regeln.

In mittlern Handschriften kommen nur wenige und geringe Abkürzungen vor, die meisten noch in jenen des XV^{ten} Jahrhunderts und weiter hinauf. Als Abkürzungszeichen dienen die auf im Lateinischen gewöhnlichen Züge; nämlich:

1.) -, ·, ~, zur Bezeichnung der Buchstaben

m und n, wie noch spät zu Tage bei Doppellängen derselben gebrauchlich ist:

Daerub = darub, nypt = niupt (nimmt),

nemāt = niemand, ē mēstē = du mußt (Mußt),

wernig = wenig (Wenig), de cine = der ein, /

underwyde = unterwinden;

e: Gats = Gats, /

Edin vestrē = edel, vestrē,

ffullen = pfüllen (sollen), vōm guetn = (ihnen guten),

tragn = tragen;

en: Betsenn = (beten), Eatmann = Hofsleute,

Jungfaw = (Jungfrauen), nam = (Namen).

Anmerkung. Bei doppelter Abkürzung findet sich auch ein doppeltes Zeichen:

genom̄ = genommen, gewōnḡ = gewonnen.

nachlōm̄ = nachkommen.

δ: vñ = und.

2.) ' , ' , ' zur Bezeichnung der Buchstaben

r: freidich = freidich, Drend = Drend,
 pip = piif (Biaf);
 er: acht = acht (Acht), smacht = smacht,
 Schast = Schast, vrecht = vrecht (vrecht),
 dichen = dichen (dichen), gewit = gewit (gewit),
 wapping = Wappingen, pfleg = pfleg,
 guti = guti (Guti), prid = prid (Prid),
 Hrog = Hrog, vgric = vgric (vgric =
 guet = guet (Guet), h = h (h), balam),
 foch = foch (Foch), wien = wien (wien),
 Gunde = Gunde, vurfud = vurfud (vurfud),
 vornord = vornord (vornord);

re: twilich = twilich (twilich), swen = swen (swen).

3.) zür Bezeichnung der Dylbe er:
 ingewort = ingewort, Brandenburg = Brandenburg,
 Mordabg = Mordabg (Mordabg).

4.) stult ra:
 Phalguen = Phalguen (Phalguen), arguen = arguen (arguen).

5.) Das mit f verbundene Hais zur Bezeichnung der Dylbe er:
 wuf = wuf, wufm = wufm, wufz = wufz.

Die Hosenatzung eines Huchbiffabau, um dardurch die Aus-
 lassung eines oder mehrerer vorkommenden Biffabau anzudeuten,
 wanda mir wenig und nur am Ende der Zeile bei
 Unzulänglichkeit des Raumes gebraucht.

m. = mit, n. = nicht, Geld. = Geld (Geld).

Zum XVI. Buchstaben ist bei flüchtigen Handschriften das
 abgelaufen zu kommen an dem Buchstaben nach links gehen
 davon hing, welcher aber bei den Buchstaben u und v durch
 innen für von oben nach unten durchgehenden geraden Hais
 ersetzt wird:

D = das, clop = (clop), fo = von, vualten = vualten
 lo = (lo), fo der = vualten, vualten.

Zu am Ende des Monats fann man das auf der Linie nach
 rechts Hais dänkt ein an, und mit dem das u vustellen
 in einem Hais verbunden auf ein bloßes u an:

Dill = Dill, Bleibig = Bleibig,
 foh = foh, zinnig = zinnig,
 vrich = vrich (vrich), b = b,
 borsch = borsch (borsch), h = h,
 geirlich = geirlich.

Durch dänkt man in sehr flüchtigen Handschriften durch
 einen liegenden Hais in der Mitte des Monats nicht nur das u
 und v, sondern auch ii, ii und i, nicht fallen auf u, und
 fogen u und v an; bezeichnend auf wohl das i, ii und ii
 mit einem Punktchen oder Haischen, welcher aber oft fehlt, oder
 mit dem rechten Platz absetzt. Das an am Ende des Monats
 vorkommt dann zuweilen als ein über das Monat nach rechts ge-
 hendes Haischen:

oL = gadastrum.

oLl = gawallan (gawaldaten).

oLj = gafellan.

oLr = gawifa.

oLp = galaganfaat.

oLl = gualdunckpu.

oLl = gawidigan.

oLl = gualdunckpu.

oLl = gualdunckpu.

oLl = gawawandau.

oLl = gawan.

oLl = galban.

oLl = fjarfmanu.

oLl = fuban.

oLl = fuf.

oLl = fura (ifur).

oLl = fudan.

oLl = im.

oLl = in.

oLl = flaina.

oLl = flindau (flintan).

oLl = kunkkifa.

oLl = Labamb.

oLl = lang.

oLl = laidantligan.

oLl = Mainab.

oLl = Mainas.

oLl = mainan.

oLl = mit.

oLl = may.

oLl = migan (mogon).

oLl = mullan (Muffan).

oLl = miff.

oLl = pinyan.

oLl = fuffian.

oLl = gualfwanfan (Leng wartab).

oLl = gillif (billif).

oLl = } Gy (Pia).

oLl = }

oLl = Co.

oLl = Natan (Nadatan).

oLl = Nainan.

oLl = fain (fagan).

oLl = fainar.

oLl = fawanan.

oLl = fawanaifa.

oLl = fufdan.

oLl = fufdan.

oLl = fufdan.

oLl = fufidig.

oLl = fufidan.

oLl = lay.

oLl = layan.

oLl = fufin.

oLl = walf.

oLl = walf (fald).

oLl = walf (walf).

oLl = walf.

oLl = walf (walf).

oLl = walf (walf).

oLl = walf (walf).

oLl = walf (walf).

oLl = walf (walf).

oLl = walf.

oLl = walf (walf).

oLl = walf (walf).

oLl = walf (walf).

oLl = walf (walf).

oLl = walf (walf).

oLl = walf (walf).

oLl = walf (walf).

oLl = walf (walf).

oLl = walf (walf).

oLl = walf (walf).

oLl = walf (walf).

oLl = walf (walf).

Ähnlichkeiten und Unterschiede.

oLl = Abau.

oLl = walf.

oLl = Allalay.

oLl = Landay.

oLl = Landay.

oLl = Landay.

oLl = Landay.

oLl = Landay.

oLl = Landay.

oLl = fuf.

oLl = Co.

oLl = gawanan.

oLl = gawanan.

oLl = gawanan.

oLl = gawanan.

oLl = gawanan.

oLl = gawanan.

oLl = gawanan.

u	= saunaman.	vysfs	= vassanibung
vay	= folis.	ps	= pfuldig.
vay	= knast.	vsj	= kündigung.
kapso	= kargpradungau.	psl	= dargluisan.
z	= dinn.	psv	= dargluisan.
z	= und.	velfs	= folisat.
z	= durs.	ps	= zillig.
z	= dursan.	ps	= sifickfan.
z	= durs.	psv	= quatdursan.
z	= dursan.	psv	= dursickligan.
ps	= furdnung.	ps	= falban.
fs	= sandlung.		

